లక్ష్మణుడు

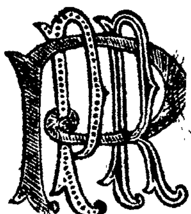
- కోడాలి సత్యనారాయణరావు

లక్ష్మణుఁడు

గ్రంథకర్త:

కొడాలి సత్యనారాయణరావుగారు.

పబ్లిషరు:-

పాలిపేరరాజు,

ఏలూరు.

శ్రీ పాండురంగ ముద్రాక్షరశాలా ముద్రితము.

1932.

 (వెల రు 0—4—0

పీ ఠి క.

జగదాదర్శములగు పుణ్యపురుషుల చరిత్రములఁ బఠన మొంతయుసత్ప్రవర్తన మలవఱచి, శశ్వదానందకందమగుమోక్ష సౌధమునకు ఘంటాపథమగు. లోకానుసరణమును, ధర్మ శాస్త్రనిబద్ధమును, సమస్తబుధజన స్తోత్రపాత్రమును నగు, సత్ప్రవర్తనమున నలరి, నవరసమ్ములను లోకమునఁ బ్రదర్శింపఁ జేయుచు, నందు బ్రధానమగు శాంతరసమును ద్విగుణీకృత మొనరిచి; ప్రజలకు సౌఖ్యముఁ గూర్చుటకయి, యెన్ని కష్ట ములనైన వహించి యెట్టకేలకు లోకములకుఁ గల్యాణముల సంధించిన ధర్మమూర్తి శ్రీరామచంద్రుఁడు.

అట్టి శ్రీరామచంద్రునకుఁ దోఁడునీడయయి, శ్రీరా మునితోఁబాటు ననేక కష్టముల కోరిచి, యనన్య సామాన్య సువ్రతాచారపారీణుఁడయి, సమస్త గీర్వాణ మునీన సందోహ జేగీయమానుఁడయి, పవిత్ర ప్రవర్తనుఁడయి, సంశ్రితానంద సంధాయకుఁడయి, స్వకీయదోర్వీర్య విపాటితాఖిలారిమండ లుండయి, సుగుణగణమండనుండయి, సుప్రశస్తయశోవల్లికల నాశాంతములకుఁ బ్రాకింపఁజేసిన మహామహుఁడు సుమిత్రా తనయుఁడగు లక్ష్మణుఁడు.

శ్రీరామచంద్ర పదారవిందసేవనమొనర్చి, తృప్తినందు టయేగాక, నిరంతరము శ్రీరామచంద్రున కనుకూలుఁడయి, దేహమునకు ఛాయవోలెఁ బ్రవర్తించుచు, జన్మము సార్థకముఁ జేసికొనిన గుణశాలి. వేయేల ? నిట్టి యుదారశీలుఁ డిట్టి పరోపకారపారీణుఁ, డిట్టిప్రతిభాసంపన్నుఁడు, జగత్తున మఱొక్కఁడు లేఁడని, మాటికి, మమ్మాటికి, నిరాఘాటముగ నొక్కి వక్కాణింపనగు.

అట్టి మహనీయుని దివ్యచారిత్రమును బాలబాలికలకు సువేద్యమగునటులఁ దేనెలూరు తీయనగు చక్కనిశైలిలో రచించిన శ్రీయుత కొడాలి సత్యనారాయణరావుగారి మేథాపటిమ యెంతయుఁ బ్రశంసార్హము; గాన, నిట్టిపుస్తకములఁ బ్రచురించు మహాశయులకును, విశేషించి రచయితలకును; మిక్కుటమగు ప్రోత్సాహముఁ గల్పించి, తమ తమ పాఠశాలలలో నుపయోగించునటులఁ దగిన శ్రద్ధ వహించుటకు విద్యాశాఖాధికారు లెంతయుఁ బ్రార్థితులు.

ఏలూరు,
20—10—32.

ఇట్లు,
అద్దేపల్లి కుటుంబరావు,
ముక్తిమార్గ ప్రదాయిన్యాది గ్రంథకర్త.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

లక్ష్మణుఁడు

భక్తాగ్రగణ్యుండగు లక్ష్మణుని దివ్యచారిత్రమును బ్రత్యేకముగాఁ బఠించుటవలన మనము నీతుల ననేకము గ్రహింపవచ్చును. దైవభక్తి, కార్యదీక్ష, దీనజనరక్షణము, స్వార్థత్యాగము, పరోపకారపారీణత, విశ్వసేవాపరాయణత్వము, సత్యవాక్పాలనము, నిరాడంబరము, పరనారీ విముఖత్వము, మున్నగు సద్గుణములకన్నిఁటికి నాదర్శపురుషుఁడు లక్ష్మణుఁడు. వాని జీవితము వరుసగా నెఱుంగుట మేలు.

కోసలదేశమున కయోధ్యరాజధాని. అయ్యది పన్నెండు యోజనముల నిడివియు, మూఁడుయోజనముల వెడల్పును గల పట్టణరాజమై యెత్తైన మేడలతోడను, విశాలములగు రాజబాటలతోడను, సుందరములగు నుద్యానవనంబులతోడను, సుగుణగణ విరాజితులగు రాజకీయోద్యోగులతోడను, ప్రభుభక్తిపరాయణులగు జనులతోడను విలసిల్లుచు సరయూనదీ ప్రాంతమునఁ దనరారుచుండును. అయోధ్యానగరమునే సాకేతపురంబనియుఁ బిలుతురు. కోసలదేశమున కధిపతి దశరథుండు. ఈతండు సూర్యవంశములోనివాఁడు. ఈతని వంశమునకుఁ

దొల్లిఁటిపురుషుఁడు రఘుమహారాజగుటచే రఘువంశజుఁడని కూడ వ్యవహరింపఁబడు చుండెడివాఁడు. భాగ్యభోగములెంతగ నున్నను బుత్రసంతాన విహీనత్వ మద్ధరాధీశుని విచారార్ణవమున ముంచివైచినది. సంతానప్రాప్తికై యెన్నియో కష్టము లనుభవించెను. ఎంతమంది దేవతలకో మ్రొక్కుకొనియెను. కాని కార్యసాఫల్యమును గాంచలేదు.

చివఱకుఁ బెద్దల సలహా ననుసరించి, విధ్యుక్తముగఁ బుత్రకామేష్టి నొనర్చి శ్రీమన్నారాయణుని ప్రేరణంబున నొక దివ్యపురుషుఁడు తెచ్చియిచ్చిన పాయసాన్నంబును దనభార్యల కొసఁగి, వారివలన శ్రీరామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులను నలువురు నందనులఁ బడసి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను. నాఁటి నుండి యమ్మహాత్ముఁడు పొందుచుండెడి యానందమునకు మేఱలేదు.

మన కథానాయకుఁడగు లక్ష్మణుఁడు మూఁడవవాఁడు. అతం డాశ్లేషానక్షత్ర కటకలగ్నమున జన్మించెను. లక్ష్మణ శత్రుఘ్న లేకమాతృ గర్భజనితు లయ్యును లక్ష్మణుఁడు శ్రీరాముని, శత్రుఘ్నుండు భరతుని విడనాడకుండెడివారు. అంతమాత్రముచే వారిలోవారి కైకమత్యాభిమానములు లేవని తలంపరాదు. అట్లుండుటకుఁ దగిన కారణము లనేకములుగా నున్నను మీబుద్ధికౌశల్య మభివృద్ధిఁ జెందినకొలఁదియు మీరే గ్రహింపఁగలరు. కాన, మన కావశ్యకములైన విషయము

లను మాత్రమే తెలిసికొందము. శ్రీరామచంద్రునితోఁ బాటు లక్ష్మణుండును జననీజనకుల ప్రోత్సాహము వలనను; గురువుల యనుగ్రహము వలనను, దన బుద్ధికౌశల్యము వలనను, తనశ్రద్ధాభక్తుల యాధిక్యమువలనను నచిరకాలముననే సమస్తవిద్యలను, సకలకళలను నేర్చెను. జననీజనకులయొక్కయు, బంధువర్గముయొక్కయు, విశేషించి ప్రజలయొక్కయు మన్ననలకుఁ బాత్రుఁడై యుట్టిసద్గుణశాలిఁగన్న యమ్మయొక్క జన్మమే జన్మమనెడియశమార్జించుచు, నందఱిచే సతిగారాముగాఁ జూడఁబడుచు దినదినాభివృద్ధిఁ గాంచుచుండెను.

[2]

గాధేయసవన రక్షణార్థమై దశరథుండు శ్రీరామచంద్రుని విశ్వామిత్రునివెంట నంపినపుడు తండ్రియానతిపై లక్ష్మణుడుఁగూడ రామునకు బాసటగా వెడలెను. విశ్వామిత్రు ననుగ్రహముచే రాముండు గఱచిన ధనుర్విద్యా రహస్యంబుల నన్నిఁటిని లక్ష్మణుఁడును దనకుశాగ్రబుద్ధిచే నలవడఁ జేసికొనియెను. జ్ఞానోపార్జనాసక్తులగువారు గురున కెట్టిశ్రమమును గలుగనీయరు. చెప్పినదే మఱలమఱలఁ జెప్ప వలసిన యావశ్యకత లేదు. నేర్చినది మఱచిపోవుట యను గుణ యుండదు. విద్యలఁబడయు వేళలందు ధ్యానము మఱియొక వంకకుఁ బోనీయరు. సల్లక్షణోపేతులని యనిపించు కొనెడివారి లక్షణము లివ్విధంబుగా నుండును. విశ్వామిత్రునివెంటఁ దిర

గడి యన్ని ప్రదేశములయందుఁ గల విచిత్రములఁ గాంచుచుఁ, దెలియనివానిఁగూర్చి తెలిసికొనుచు శ్రీరామునితోఁబాటు తానుఁగూడ ముదంబందుచుండెను. కొంతసేపటికి సవనప్రదేశమును జేరి గాధేయుఁడొనర్చు క్రతువునకంతరాయములఁగల్గించుచున్న దుష్టదానవియగు తాటకను శ్రీరాముండు బాహువుల నఱుకు సమయంబును గనిపెట్టి తన పరాక్రమాద్భుతంబును గాధేయుండు హర్షించునటులఁ దానును శ్రీరామమూర్తికి సాయపడి ధనుర్విద్యఁ బ్రదర్శించెను. మఱికొందఱు రక్కసులు వీని బాణప్రహారణములచే జమునింటికతిథులుగా నడచిరి. గాధినందనుని క్రతుదీక్షను నిర్విఘ్నముగా నెఱవేర్చుటయందు రామునితోఁబాటు తానుఁగూడ సహాయపడియెను. లక్ష్మణుండు ధనుర్విద్యానైపుణ్యతయందును, బాహుబలంబునందును, పెద్దలయాజ్ఞను నిర్వహించుటయందును, గుశికనందనుని మెప్పుల ననేకములుగాఁ బడసెను.

లక్ష్మణుఁడు శ్రీరామచంద్రుని సాహచర్యములభించినందులకుఁగాను విశేషప్రాముఖ్యత వహించిన ప్రదేశముల నన్నిఁటిఁ ద్రొక్కిచూచెను. ఆ యా స్థలమాహాత్మ్యముల గ్రహించెను. పవిత్రంబులగు నదీనదంబుల మునింగెను. దేవతలగాథల నెన్నిఁటినో యెఱింగెను. మహానుభావుల నెందఱినో దర్శించెను. ఎన్నియో యాశీర్వచనములఁ బడసెను. విశ్వామిత్రు నానతిని సీతాస్వయంవర విలోకనార్థమై మిథిలా

నగరంబున కరుగుచుఁ దోవమధ్యంబున నహల్యాశాపవిమో చనప్రదర్శనమును దిలకించి, గౌతముని దర్శించి, యాశీస్సులఁ బడసి మిథిలకుఁజేరి యా పురవైభవంబులకు హర్షించి, శ్రీరామ మూర్తి హరధనుర్భంగముఁ గావించుట నవలోకించి, యన్న గారితోఁబాటు తానుఁగూడ కుశధ్వజుని తనయ యగు నూర్మి ళాదేవిని బరిణయమై, యయోధ్యానగరంబునకు మఱలివచ్చి నపుడు శ్రీరాముఁడు పరశురాముని గర్వంబూడ్చుటఁ గనుఁ గొని సార్థకజన్ముఁ డయ్యెను.

[3]

పదాపడి కొలఁది దినంబులకే శ్రీరామునకుఁ బట్టముఁ గట్ట నిశ్చయించి, దశరథుండు సకల సన్నాహంబులు చేయింప విధినిర్ణయముచేఁ గలిగిన పట్టాభిషేకభంగవార్తల నెఱింగి పినతల్లియగు కైకమనంబును వ్యర్థముచేసిన మంథరను; స్వార్థ పరత్వముచే ముందువెనుకలఁ బరికింపక మంచిచెడుగులరయక ముదిమిఁగడుపుచున్న తండ్రిగారిమదికిఁ జాంచల్యముఁ గలిగించి విచారార్ణవమున ముంచిన కైకను; శ్రీరామారణ్యవాసమున కును, భరతపట్టాభిషేకమునకును ననుమతించిన తండ్రిగారిని తగురీతి శిక్షింపవలెనని ధనుష్పాణియై తన సహజక్రోధస్వభా వమును వెల్లడిఁ జేయుచుండెను. అంతమాత్రముచేత మనము వానిని దుర్మార్గునిఁగా భావింపఁజనదు. మానవాలాకృతము

లుగా నుండవలసిన సుగుణములన్నియు శ్రీరామునియందు మూర్తీభవించియుండ, లోకకళ్యాణముకొఱకై యవతరించి నట్లుఁ బెద్దలవలన వినియుండ, శ్రీరామచంద్రుఁడు ప్రభు వగుచో రఘువంశమునకుఁ బేరు ప్రతిష్ఠ లినుమడింపఁగలవని నమ్మియుండ, సకల భోగంబుల విడనాడి, బంధువర్గమున కెంతయు దవ్వయి, జటావల్కలధారియై పదునాలుగేండ్లరణ్య వాసముఁ జేయవలసి వచ్చెనే యనెడి పరితాపమే సౌమిత్రి నటులఁ జేసినది. శ్రీరామచంద్రుని శాంతవచనామృతవృష్టి లక్ష్మణుని క్రోధానలమును జందనశీతలముగఁ జేసివైచినయది.

సకల సద్గుణగణసాంద్రుఁడును, వైభవపరిహాసితసురేంద్రుఁడును, సీతానయనచకోరచంద్రుఁడును నగు, శ్రీరామచంద్రుని చరణసేవలేని క్షణ మొక కల్పముగఁ దలఁచి, బుద్ధివిశాలుఁడగు, సుమిత్రాతనూజుఁడు కేలుదోయి ఫాలమునఁ గీలుకొలిపి, భక్త్యతిశయమున వినయవినమితుఁడయి, "గుణధామా! పరభీమా! నతసోమా! రఘురామా! జటావల్కలధారివయి, నీ వరణ్యములఁ గందమూలములఁ దినుచుఁ గట్టిడుములఁ గుడుచుచుండ, నీ పదరజోలేశమునైనఁ గోలని నేను; నీవు లేని యీ సాకేతపురమునందుండి, దివ్యభోగముల ననుభవింతునా! అగ్రజా! నీవు లేని యీ సాకేతపురమున నివసించుటకంటె, నధోలోకమునఁ గ్రిమికీటకాది జన్మముల సంచరించుటయే మేల్తరము; అటుకాదేని నీ పదసేవనమున

నీ దివ్యరూపసందర్శనమునఁ గాలముఁ గడుపుట మేల్తమము. సకల మునిజనజేగీయుఁడగు గాధేయుఁ డొకపరి నాతో నీదగు తత్త్వముఁ బ్రబోధించి, లక్ష్మణా! రాము నెడఁబాయక, సంతతము నీతని వచోబద్ధుఁడవుకమ్ము. శ్రీరామచంద్రునికృపకు నీవు పాత్రుఁడవగుము, కృతార్థుఁడవయ్యెదవు" అని నుడివెను. గుణధామా! రామా! నను గృతార్థునిఁగ నొనరింప సమ్మతము కలదేని, నీ వెంటఁ గొనిపొమ్ము. నీ చరణదాస్యమొనర్చి కృతార్థుఁడనయ్యెద" నని పలికినంత, రాముఁడు లక్ష్మణుని భక్తివిశేషమునకుఁ బ్రమోదాద్భుతములఁ జెంది, విపినవాసమునకు వెంటఁ గొనిపోవ నిష్టపడి "లక్ష్మణా! నీవు నావెంట వచ్చుట కెట్టి యభ్యంతరమును లేదు. మీ యమ్మయానతిఁ గూడఁ గొనిర" మ్మని పలుక శ్రీరామానుమతి కెంతయు నుప్పొంగి నిజజనని యనుజ్ఞకై వెడలెను.

(4)

సుమిత్రను గనుఁగొనెను. నమస్కరించెను. తన కోరికె నివేదించెను. అంపులకై పట్టుదలఁబట్టెను. లక్ష్మణుని సుగుణంబుల బాగుగా నెఱింగిన దగుటయు శ్రీరామునియెడ నామెకుఁగూడ నపారమగు భక్తి కలదగుటయు, లక్ష్మణుని కోర్కెకెంతమాత్రమును వ్యతిరేకముగా మాటలాడలేదు. మీఁదు మిక్కిలి "నాయనా! లక్ష్మణా! శ్రీరామచంద్రునిఁ

దండ్రిగను, జానకీదేవిని దల్లిగను నరణ్యమునే యయోధ్యగను జూచుకొని నీ సుగుణపుంజముల నభివృద్ధిఁ జేసికొనుము. మఱియు శ్రీరాముండును జానకియు సామాన్యులు కారనియు, లక్ష్మీనారాయణులీరూపంబుగా నవతరించిరనియుఁ బలువురి వలనఁబలుమాఱులు వినియున్నవాఁడవు కాన నప్రయత్నముగాఁ బూర్వజన్మ సుకృతంబుచే లభించిన లక్ష్మీనారాయణుల సేవ సేమఱక జన్మసార్థకముఁ గావించుకొమ్ము. మాయిందఱికంటె నీవే వేయిమడుంగులు ధన్యాత్ముఁడవు గాన నీకింతగాఁ జెప్ప వలసి వచ్చినది. తనయా! మఱియొక రహస్యము. శ్రీరామ నిష్క్రమణానంతరము వాని వియోగమును భరియింపఁజాలక నీతండ్రిగా రేమగుదురో; మాయవస్థ లెట్లుండునో; నేనెచట నుందునో చెప్పఁజాలక యుంటిని. కాన మేము శాశ్వత బంధువులమని నమ్మక శాశ్వతానందదాయకమగు మార్గమున నడువు" మని హితంబులఁ గఱపె.

తల్లి చెప్పిన హితంబులను గురూపదేశంబులుగా గట్టిగాఁ గొంగున ముడివైచుకొని సీతారాములతో వనంబులకు బయలుదేరెను. లక్ష్మణుండు తల్లియానతిఁ బొందితిఁ గదా! యని మిన్నకుండెనా! లేదు. తండ్రిగారి యొక్కయుఁ బెదతల్లుల యొక్కయుఁ, బురజనుల యొక్కయు ననుమతిఁ గొనెను. లక్ష్మణుని వియోగమునుగూర్చి నూతనవధువగు ఊర్మిళయే విచారింపక సంతసమునవీడ్కొల్పఁ; దదితరులఁగూర్చిమనముసంశ

యుంపనేల ? ఎల్లఱును లక్ష్మణుని స్వార్థత్యాగమును, పట్టు దలను గొనియాడిరి. లక్ష్మణుని జన్మమే జన్మమని పొగడిరి.

రాజమందిరమునుండి స్యందనారూఢులై వెడలిన సీతారామలక్ష్మణులునాఁటిరాత్రి కెక్కడవిశ్రమించిరోయచటికే నియమితకాలమునకు నిద్రాదేవి వచ్చి లక్ష్మణుని నావహింప నాతండాగ్రహమున "నో దేవతా! నేనస్వతంత్రుఁడను. నాశరీర మును శ్రీరామచంద్రుని సేవార్థమై ధారవోసి యున్నాఁడ. పదునాలుగేండ్లు నన్ను విడిచి యూర్మిళాదేవి యొంటిగా నుండనున్నది. నాయర్ధాంగలక్ష్మి యగుటచే నిన్ను విశ్వసించి నాకు బదులుగాఁ దాను నీకు స్థానమీయఁగలదటకుఁబొమ్ము. నేను సుఖముగాఁ దినుటకుఁగాని, నీకు లొంగిపోవుటకుఁ గాని, నిన్నుఁ బూజించుటకుఁ గాని, లాలించుటకుఁ గాని యొంతమాత్రమువలనుపడదు. నీకును నాకును నేనాఁటి కేనిఁ బునస్సమాగమ మహాభాగ్యము సంప్రాప్తమైనచో నప్పటి పరిస్థితుల ననుసరించి చూచుకొందము లె"మ్మని పలుక నద్దేవియు శ్రీరామచంద్రునిసేవార్థమగుటచే సంతసంబున నట నుండి వెడలి, యూర్మిళాదేవి నావహించెను. ఈ విషయమును గూర్చియే "యూర్మిళాదేవి నిద్ర" యనెడి పేరుతో నొక పాటఁ బాడెదరు. లక్ష్మణుండు గమ్యస్థలంబుఁ జేఱువఱకు మార్గమున నచ్చటచ్చట నాశ్రమముల నేర్పఱచుకొని యాకల ములఁ దినుచు భగవద్ధ్యానతత్పరులై మోక్షమార్గింపఁ గృత

నిశ్చయులైన మహాత్ములెల్లను శ్రీరామచంద్రుని కొసంగెడి స్వాగతములలో, సన్మానములలో, విందులలో నన్నగారితోఁ బాటు భాగంబుఁ బంచుకొనుచు శ్రీరామసేవాతత్పరుండై విలసిల్లుచుండెను.

[5]

సీతారామలక్ష్మణులు దండకాటవిఁ జేరినంతనే లక్ష్మణుఁడొడలు దాఁచుకొనక నివాసయోగ్యంబగు కుటీరమొండు నిర్మింపఁదలంచి యా యరణ్యాంబాతయుఁ గలయందిరిగి పర్ణాదుల సేవించుకొని వచ్చి చక్కని పర్ణశాలయొం డేర్పఱచెను. ఆశాలానిర్మాణ చాతుర్యమునకుఁ గౌసలేయుండందిన ముదంబునకుఁ బారములేదు. లక్ష్మణుండందిన పొగడ్తలిన్నియని చెప్పఁజాలము. సద్గుణగరిష్ఠులగువార లిట్టి పొగడ్తల నుబ్బి తబ్బిబ్బుకారు. ఒరులతోఁ జెప్పుకొనరు. బిరుదుల కాసింపరు. మోక్షపదవికంటె నెక్కుడున్నతపదవి కలదని విశ్వసింపరు.

లక్ష్మణుఁ డాయడవిఁ బ్రవేశించినదాది నిరశనవ్రతానలంబకుఁ దగుటకుఁగూడ యవకాశముఁ గలుగఁజేసికొనియెను. నియమితవేళలకు ఫలాహారముల సేకరించుకొనివచ్చి సీతారాముల కర్పించుచు సీతారాములను గంటికిఱెప్పలవలె సంరక్షించు చుండెను. ఒక నిముసమేనియు సీతారాముల నేమఱి యుండక వారి మన్ననలఁ గనుచున్న లక్ష్మణుని సుగుణగణములఁ బొగడ నలువకగునా! లేక చిలువకగునా!

ఒకనాఁడయ్యరణ్యములో నొకచో నాకాశమునుండి యాధార రహితమైన ఖడ్గంబొక్కండు వ్రేలాడుచుండ లక్ష్మణుఁ డద్దానిఁ గైకొని యటఁగల ఫలవృక్షముల చుట్టుఁగల పొదల ఛేదించు చుండెను. ఈ కృత్యమును జూచుచున్న ఋషిపుంగవు లావిధం బునఁ జేయవలదని తెలుపుచు నటనుండి కొండొకచోటికిం గొనిపోయి యట నొక పొదను జూపి యద్దాని ఛేదింపుమన నాతం డట్లుసేయ నందుండి ధారాపాతముగ రక్తముఁ గురియుచుండెను. లక్ష్మణుండు తానేదియో దోసమొనర్చితి ననియు, నయ్యది మునీంద్రులు కొందఱుచేసిన మోసమనియు సందియంబంది శ్రీరామున కీయుదంత మెఱింగింప నాసమ యంబున కచట శ్రీరాముని దర్శింపఁ జనుదెంచిన మహర్షులు కొందఱు రామా! లక్ష్మణుని దోసం బిందెంత మాత్రమును లేదు. శూర్పణఖ కుమారుండగు జంబుకుమారుండు మాయా వేషధారియై యుండుడాఁగి మమ్ములఁ బరిపరివిధంబుల బాధింపు చుండుటచే నాబాధానివారణార్థమై లోకత్రయైకవీరుండుగాన మేమే యొకనెపమునఁ బొదఁజూపించి దానిఛేదింపుమని లక్ష్మణునిఁ గోరి యిట్లుఁ జేయించితిమి. అందువలన నెట్టి పాపంబును నంటఁజాలదు. అని తెలిపి సౌమిత్రియొక్క సంశయమును నివారించిరి.

కుమారుని వధ నాలించిన శూర్పణఖ రామలక్ష్మణుల కెట్టులేనిఁ బ్రతిక్రియ నొనరింప నిశ్చయించుకొని కామరూపి

ణియై వచ్చి రాముని మోహించినంత; నాతండు లక్ష్మణుఁడొంటరిగానున్నాఁడు కాన వానియాచించి యభీష్టమును బడయుమని పలుక నటులనే లక్ష్మణునికడకుఁ జనుదెంచి తన మనోభిప్రాయ మెఱింగించెను.

" దుష్టరాక్షసీ ! పిన్నపెద్దల తారతమ్యము లేక, యోగ్యతాయోగ్యతల విచారింపక, శ్రీరాఘవేంద్రునితత్త్వ మెఱుంగక వావివరుసల నెన్నక, మతసంప్రదాయముల గుర్తింపక, మావిపినావాసోదంతమును దెలిసికొనక నందినజుట్టును లేకున్నఁగాళ్లను బట్టుకొనియెడి నీచందముల నెఱుంగనని నీ మాయవేషముల గుర్తింపఁజాలనని, నీరాకకుఁ గారణము నేఁదెలిసికొనఁజాలనని, మా యన్నగారికడ నీవు చూపుచున్న యభినయములకుఁ బ్రతిఫలముఁ జూపఁజాలనని, నినుఁజూచినంతనే భ్రమపడి నీకులొంగిపోవుదునని గంపెడాశతో వచ్చితివి. కాని నీయాట లిటసాగనేరవు. రఘుకులాన్వయులనిన నేకపత్నీవ్రతస్థులు, సత్యపథగాములు, పరవనితాపరాఙ్ముఖులు దుష్టపథానువర్తనులకుఁ దగినరీతి బుద్ధులఁ గఱపెదరు. సదాచారముల ననుష్ఠించువారి ననేకవిధంబులఁ గనిపెట్టెదరు. మావంశాచారములకు విరుద్ధముగాఁ బ్రవర్తింతుమని యెన్నటికిని దలంపకుము. మర్యాదగా వెడలిపొ"మ్మని హితంబుఁ గఱపెను. కాని వానిహితంబులన్నియు బూడిదలోఁబోసినపన్నీరు చందమయ్యెను.

శూర్పణఖకుఁ గోపము వచ్చినది; తన రాక్షస కృత్యములచే లక్ష్మణునడలఁగొట్ట నుద్యమించెను "ఇఁక నీరాక్షసిని క్షమింపరా" దని నిశ్చయించి కరంబున నలంకరించియున్న ఖడ్గముచే నాపె ముక్కు సెవులఁ గోసి "యిదే నీ మనోభీష్టమీడేర్చితిఁ బో" మ్మని సాగనంపెను.

(6)

శ్రీరాముని కార్యార్థమై పాల్గొనిన వారెల్లరు నప్రతిమాన శౌర్యముఁ గలవారే. తమపేరు ప్రతిష్ఠల నిలుపుకొనిన వారే. శ్రీరామమూర్తి వలనఁ బొగడ్తల నందినవారే. అందఱును ప్రతిఫలాపేక్షా రహితులే. స్వామిభక్తిపరాయణులే. రాముఁడే భగవంతుఁడనియు, నతఁడే ముక్తిప్రదాతయనియు నమ్మికొనినవారే.

అట్లగుటఁజేసి తత్కథాకాలమునాఁటి యేమహనీయుని చరిత్రమును మనము బఠింపవలయుననినను, యే పతివ్రతామతల్లియొక్క యుత్తమ జీవితమును వినఁ గుతూహలపడినను శ్రీరామకథా సందర్భములఁ గొంతవఱకు స్మరియించినఁ గాని మనకుఁ దేటతెల్లముకాదు.

శూర్పణఖ తనకుఁ గలిగిన పరిభవముఁగూర్చి రాక్షస కుల నాయకుండును, తన కగ్రజుండును నగు దశకంఠునకు విన్నవింప;నంత శ్రీరామలక్ష్మణులకుఁదగిన ప్రాయశ్చిత్త మొనర్ప

నిశ్చయించి జానకీదేవిని హరించినఁ గాని, తమ కడుపుమంట చల్లాఱదని యెఱింగి యందులకొక పన్నుగడఁ బన్నిరి. ఆపన్నుగడ కనుకూలముగనే యొకనాఁడు రావణుండు తన మేనమామ యగు మారీచుని రావించి "మాయలేడివై సీతా రామలక్ష్మణుల భ్రమపెట్టి యెట్టులేని రామలక్ష్మణులఁ బర్ణశాలయం దుండకుండునటులఁ జేయుమని ముదల నొసంగినంత మారీచుండు విష్ణుప్రభావమును బలుమాఱులు వినియున్నవాఁడగుటఁ జేసియు, శ్రీరాముఁడు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యొక్క యవతారమేనని విశ్వసించినవాఁడగుటఁ జేసియు, శ్రీరామచంద్రమూర్తి బాహుబల మించుక చవిఁజూచిన వాఁడగుటఁ జేసియు శ్రీరామునితోఁ బగవలదని యనేక విధంబుల రావణునకు హితంబుఁ గఱపె. రావణుఁడు వినలేదు. చివర కాదనుజేశ్వరుని నిర్బంధముచే బంగరు లేడియై బర్ణశాల సమీపమునఁ దిరుగుచుండ ధరాజాతయగు సీత యాలేటియొక్క రూపరేఖావిలాసంబుల కచ్చెఱువంది యెట్టులేనిఁదన కాలేడిని దెచ్చియిమ్మని శ్రీరాముని బలవంతపెట్టెను. లక్ష్మణుఁడు కురంగముయొక్క నిజపరిస్థితులఁ దెలిపెను. కాని లాభము లేకపోయెను. రాముండాహరిణముఁ బట్టుకొనిరా నెడలెను. హరిణ మారాముని యడవి యంతయుఁ ద్రిప్పి విసిగించుటచే యయ్యది మోసకృత్యంబని యెఱింగి శితబాణం బొక్కండు ప్రయోగించి

నంత మాయామృగరూపమున వేషధారి యగు మారీచుండు రాముని కంఠస్వరముతో "హా లక్ష్మణా" యని బిగ్గఱగ నఱచెను.

ఆ కేక వినఁబడినంత మాత్రమున సీత భయమొందినది. లక్ష్మణుఁ "డమ్మా! ఆ కేక రాముని దికాదు. త్రిలోకపాలకుండగు వాని కెట్టియాపదయు రానేరదు. ఇది భీకరారణ్యము. రక్కసులకు నివాసము. ఇచ్చో వారాడినది యాటగను పాడినది పాటగను బరిణమించును. వారే మనల మోసపుచ్చుటకై యిట్టి దారుణ కృత్యంబుల సలుపుచుందురు. తల్లీ! ఆ లేడి నిక్కమైనది కాదు. రాక్షసులు కామరూపులు. తలఁచుకొనిన వేషమును ధరియింపఁగలరు. ఈ విషయమును నేను తొలుతనే విన్నవించితి. కాని యన్నగారు నామాటఁ బాటింపరైరి. ఐనను వారిశక్తి సామర్థ్యములు బాగుగా నెఱింగినవాఁడ నగుటచే నెక్కుడుగా నడ్డగింప నైతిని. భూపుత్రీ! ఇందులకై నీవంతగా భీతి నొందఁ బనిలేదు. ధైర్యంబు వహింపు" మని పలికెను. సీత కారాటము హెచ్చుటచే లక్ష్మణుఁడు వచియించిన వాక్యములఁ బాటింపక "మఱఁదీ! లక్ష్మణా! రామచంద్రుఁడు మున్నెన్నఁడైన నిట్టి విపరీతపుఁ గేక వైచెనా? మన్నాథుం డేదియో విపత్తు నంది యున్నాఁ డిది నిక్కంబు. వేగముగాఁ బోయి మీ యన్నగారికి సహాయపడు" మని మాటిమాటికి బ్రతిమాలఁ దొడంగెను.

"తల్లీ! నేనెంతగా నిక్కము వచించుచినను నామాటలఁ బాటింపవమ్మా. ఇటనుండి కదలుట కన్నగారి యాజ్ఞ

లేదయ్యె. ఆజ్ఞోల్లంఘన మొనర్చినచో నన్నగారి చీవాట్ల ననుభవింపకఁ దప్పదయ్యె. అమ్మా! నేనునీయాన నతిక్రమించు చుంటినని యాగ్రహింపకు" మని వినయపూర్వకముగాఁ బలికెను.

ఈతడవ జానకీదేవి కాగ్రహము మిక్కుటముగా వచ్చి నది. "ఓరీ! దుర్మార్గుఁడా! తొల్లి యొక ఖలుఁడొనర్చిన విధంబున నన్నగారి మృతికొఱకై నిరీక్షించి యుంటివా! అన్నగారు గతించినచో నన్ను నీ యాలిగాఁ గైకొనఁ జూచుచుంటివా! అదియంతయు నడియాసగా నిశ్చయించుకొనుము. మహాపాతక హేతువనియైన సంశయింపక, బలవన్మరణమునకైన సిద్ధపడి యెదఁ గాని నీకు నేనెన్నఁటికిని లొంగను. అన్నగారి సంరక్షణమున కేగఁదలఁచితివా వేగంబుగాఁ బొమ్ము. లేదా! నీ కుటిల ప్రవర్తనమునకుఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్తముఁ గావింతునని తీవ్రముగాఁ బలికెను.

జానకీదేవి పలుకులు లక్ష్మణునకుఁ గర్ణకఠోరములై గత్యంతరముఁ గానక చెవులుమూసికొని "హరిహరీ! నేఁ డెట్టి దుర్దినము? పతివ్రతాతిలక మనవొప్పు వదినెగారి నోటివెంట నెట్టివిపరీతవాక్యంబులు వినవలసివచ్చినది. ఆ విధాత నాఫాలతలంబున నిట్టియపనిందల నందుమని వ్రాసెఁగాబోలు" నని యోచించుచుండఁదనలో "లక్ష్మణా! ఇట్టిదారుణవాక్యంబులవినుట కొఱకా యింతకాలమునీప్రాణముల బిగ్గఁబట్టుకొంటివి? ఇంక నేని నీజీవంబుల విడువవేమి? నీదుస్థితిఁ దిలకించియేమహానీయుఁడైనఁ

కఠినతర శాపవచనమొందు విధమువఁ డేమి? తలనెత్తుకొని యింక నీధాత్రీతలంబున మొండిబ్రదుకు బ్రదుకవలెనని యాశ యున్నది కాఁబోలు!" నని తన్నుఁదా నిందించుకొని జానకీ దేవి దిక్కఱయి గడగడవడఁకుచు శిరంబు వంచుకొని" తల్లీ! ఇంతటిదాఁక తనయునివలెఁ జూచి నేఁడిటులఁ బలుకుట కాల దోషమో లేక నా ప్రారబ్ధమో గ్రహింపఁజాలకున్నాఁడ. భీకరారణ్యంబున, రాక్షసులు తిరుగుచోట, నొంటిగా నెటుల విడిచి పోవుదునా యని సందేహించి యందువలనఁ గలుగు కష్టంబులను గూర్చి తెలిపితిని గాని యింతలో నింత వాటిల్లు టెఱుంగనైతి. జననీ! శ్రీరామచంద్రునియాజ్ఞ నిరాకరించిన వాఁడ నగుచున్నందులకుఁ దగుఫలితము వానివలననే పొందెదఁ గాక. నేను కుటిలస్వభావమున మెలంగుచుంటిననిగదా నీవభి ప్రాయపడితివి? ఒకవేళ నట్టి యుద్దేశమే నాకున్నయెడల భగవంతుఁడును నాకుఁ దగు శిక్ష విధించుఁగాక. మఱియు, నా కడసారి విన్నప మాలింపవలయును. ఈ యడవి యంతయు రాక్షసావృతమైనది. అందుచే జాగరూకత యావశ్యకము. నే నిట నొక గీఁటు గీయుచుంటి" నని యాపె నిలిచిన ప్రదేశ మునకుఁ జుట్టు నొక గీత గీచి "జననీ! ఈ గీఁటునుమాత్రము నీవు దాఁటవలదు. నే నింకఁ బోయెద" నని పలికి యటనుండి వెడలుచుఁ దరులతో, గిరులతో, ఝరులతో, మునివరులతో "భూపుత్రిని, జనకమహారాజుగారాబంపుతనయను, దశరథేశ్వ

రుని పెద్దకోడలిని, శ్రీరామునిధర్మపత్నిని, సతీశిరోమణిని, ముల్లోకజననిని యీ మహారణ్యంబున నీయొంటరి యుండఁ జూచుకొని, యొంటిగా విడిచి మా యగ్రజుని గొనివచ్చుటకై వెడలుచున్నాఁడ నీయమ్మ కెట్టి యాపద రాకుండఁ బాలింప వలసిన బాధ్యత మీదియేసుమీ'' యని మొఱవెట్టెను.

సుగుణాన్వితులకుఁగూడనప్పుడప్పుడపనిందలు నెత్తిపైఁ బడుచుండును. అట్టివానికి ధీరోదారులగువారు జంకరు. నిజా నిజముల వెల్లడిసేయు భారమంతయు భగవంతునిపై మోపి వాని తీర్మానమునకై నిరీక్షించుచుందురు. సౌమిత్రి సహజ క్రోధస్వభావుండయ్యు, జానకీదేవికిఁ దగిన సమాధానముఁ జెప్పఁగల సమర్థుండయ్యు, నామెయెడఁ దిరస్కారభావమును జూపించెనా ? లేదు. తనకుఁ దానే దుఃఖించెను. తనకుఁ దానే నిందించుకొనియెను. ప్రస్తుత కాలపరిస్థితుల ననుసరించి చూచి నచో నీ విషమావస్థ యేరూపంబుగాఁ బరిణమించెడిదో ?

[7]

లక్ష్మణుం డతి త్వరితకాలములో శ్రీరామచంద్రుని గలిసికొనియెను. నడచినవృత్తాంతమును రామునకు నివేదించెను. రాముఁడు సీత నొంటిగా విడిచి వచ్చినందుల కెంతయు మందలించెను. ఈలోఁగా నేమైనఁ బ్రమాదము వాటిల్లెనేమో యని యిరువురును భయమందిరి. త్వరితగమనమునఁబర్ణశాలకుఁ

జేరిరి. పర్ణశాల నిశ్శబ్దముగానుండుటఁ గనుఁగొని, లోన నంతయుఁ గలయ వెదకి, యాతురత హెచ్చ నా యరణ్యమంతయుఁ దిరిగిరి. పరిసరప్రదేశము లన్నియుఁ జూచిరి. గిరుల గాలించిరి. నదీనదంబులఁ బరికించిరి. గుహాలయందు నెమకిరి. సీతాసతిజాడ లెందును దెలియుటలేదు. అన్నదమ్ము లిరువురును బొందుచున్న విచారమున కంతములేదు. అన్నగారు సీతాదేవియొక్క వియోగమును భరియింపఁజాలక నేమగుదురోయన్న భయముచేతను, సీతాదేవియెడఁ దనకుఁగల భక్తిచేతను, దన మనంబున దుఃఖమెంతగాఁ బొంగి పొరలి వచ్చుచున్నను లోలోననే యడంచుకొని యన్నగారి హృదయంబున కెట్టులేని శాంతిఁ జేకూర్పవలయునని యూఱటవాక్యముల నెన్నిఁటినో చెప్పుచుండును. ఇంక నట వెదకుద మిట వెదకుదము, విచారపడవలదని యాసలఁ గొల్పుచుండును. అన్నా! క్షాత్రతేజముఁ గలవారమై, పరాక్రమవంతులమై, ధనుర్విద్యాపారంగతులమై, యసంఖ్యాకులగు రక్కసుల నుక్కడంచిన మనము లోకమాతయగు సీతాసతిజాడలనే కనుఁగొనఁజాలమా? "శాంతమే పురుషునకు వాఁడిగల యాయుధము సుమా" యని నాకు హితంబుఁ దెల్పిన మీరే యిటుల విచారించిన నింక లోకమున్నదే" యని ధైర్యముఁ జెప్పుచుండును.

(8)

శ్రీరామచంద్రుఁడు సీతాన్వేషణార్థమై లక్ష్మణునిఁ గూడి ఆయాప్రదేశముల నన్నిఁటిని వెదకుచుఁ గ్రమముగా

ఋశ్యమూకపర్వతము కడకుఁ జేరినపుడు వీరిరువురను దూర మునఁజూచి సుగ్రీవుండు తన సహజవైరియగు వాలియే తనపై నింకఁ గక్షసాధించుకొనుటకై మాఱువేసమున వచ్చుచున్నాఁ డని భయమందుచుండ, నాంజనేయుండు వాని ప్రధానా మాత్యుఁ డగుటచేఁ దగురీతి ధైర్యంబుఁ బాదుకొలిపి, వచ్చెడి వారి యుదంతముల నారయుటకై బయలువెడలి కొంత దూరమున రామలక్ష్మణులఁగలిసికొని రాముని "దామెవ్వరు? ఈప్రాంతములకు రాఁగతంబేమి" యని ప్రశ్నించినంత రాముండు లక్ష్మణునిఁ దనకుఁ బ్రతినిధిగా నాంజనేయునకు సమాధాన మొసంగుమని యుత్తరు వొసంగెను. లక్ష్మణుండు పిన్నమ్మ యగు కైక ప్రేరణముచే రామునకుఁ బదునాలుఁ గేండ్లరణ్యావాసము ప్రాప్తించిన దనియుఁ, దత్కారణముచే దండకారణ్యమున వాసమేర్పఱచుకొనియుండ నెవ్వరును లేని సమయంబుఁ గనిపెట్టి లంకేశ్వరుండగు రావణుండు మాయా వేషధారియై వచ్చి యాయమ్మను రథంబుపై నిడుకొని పోయె ననియు, నామె జాడ లరయుటకై యనేక పాట్లఁ బడితి మనియు, నింక నెచ్చోనైన లభియింపఁ గలదేమో తెలిసి కొనుటకై యిచ్చోటికి వచ్చితిమనియుఁ దెలుపుచుఁదమనామ ములను, కుల గోత్రములను నెఱింగింప నాంజనేయునకును శ్రీరామునకును జరిగిన సంభాషణమునుబట్టి సాక్షాద్విష్ణు మూర్తియే రామరూపంబుగా నవతరించెనని విశ్వసించినవాఁ

డగుటఁజేసి పవనతనయుండు వారి నతి గౌరవముతో సుగ్రీవుని కడకుం గొనిపోయి వాని కీయుదంతంబంతయు నాద్యంతముగా నెఱింగించి యుభయులకును సఖ్యముఁ గలుగఁజేయుటయే గాక, సుగ్రీవుని యాజ్ఞఁ గొని సీతాలలామ రథముపైఁ నరుగుచు. మూటఁగట్టి క్రిందఁ బడవైచిన యాభరణంబులఁ దెచ్చి చూపెను. ఆభూషణంబులను శ్రీరాముండు లక్ష్మణుని చేతికిచ్చి తమ్ముఁడా! ఈయాభరణంబుల నొక్కటొకటిగా నానవాలు పట్టు" మనెను.

మన కథానాయకుండగు లక్ష్మణుం డాభూషణముల నన్నిఁటిఁ బరికించి కాలి వ్రేళ్ళకు ధరియించు మట్టియలను మాత్రముఁ బైకితీసి "రామా! సుగుణధామా! మిగిలిన నగల నేమాత్రమును గుర్తింపఁజాలను. ఈ మట్టియలుమాత్రము సాధ్వీమతల్లియగు జనకజాత ధరించునవియే. ఇది నిశ్చయ"మని విన్నవించెను. అంత శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణుని మాటలాలించి వింతపడి "యేమి లక్ష్మణా! ఆశ్చర్య మిన్ని నగలుండఁగఁ గాలి వ్రేళ్ళకు ధరించు మట్టియలు మాత్రమే యెఱుఁగుదునటివే" మన, నాతల్లియగు సీతామహాదేవి చరణాబ్జములనే నిత్యముఁ బూజించుచు సందర్శించుచుంట చేతను, నాదృష్టి నిరంతర మాయమ్మపదారవిందములయందే నిలిచియుండుట చేతను మట్టియలను మాత్రమే గుర్తింపఁ గలిగితినని శ్రీరామునకు విన్నవించెను.

అన్నగారితోఁ గలిసి లక్ష్మణుఁ డరణ్యములకు బయలు దేరినాఁడు. సుమిత్రాదేవి యొఱింగించిన హితంబులఁ దానేవిధముగా నాచరణమున నుంచుకొనియెనో చూచితిరా! సద్గుణగణాలంకారుఁడగు సౌమిత్రి పరస్త్రీవిముఖుఁడనియు, మాతృసేవాపరాయణుఁడనియుఁ, దన యాదర్శములఁ గ్రియారూపకముగా సాక్ష్య మొసంగువాఁడనియు, మన కీప్రకరణమువలన నిదర్శనము కనుపించు చున్నయది. లక్ష్మణుఁ డొసంగిన సమాధానమున కటఁగలవారెల్లరును లక్ష్మణునియంతటి భక్తిపరాయణుండు ముల్లోకంబుల నెందు గాలించినను ముచ్చటకేని లభింపఁడని వినుతించుచు నానందపారవశ్యులైరి.

[9]

సీతావియోగమునఁ గలిగిన దుఃఖముచే శ్రీరాముఁడు క్రమక్రమముగాఁ గృశించు చుండెను. అట్టి సందర్భమున లక్ష్మణుం "డగ్రజా! విధివశప్రాప్తములగు కష్టసుఖము లార్తిచే నడంగవు. కష్టసుఖములును, జననమరణంబులును బ్రతి జీవునకు స్వభావంబని చిన్మయస్వరూపుండవగు నీకుఁ దెలియక పోలేదు. ఈ ప్రపంచమంతయు మిథ్యాస్వరూపం బనియెడి తత్త్వం బెఱింగిన నీయట్టి మహానుభావుం డీలీల బేలవై పరితపించుచుండ నస్మదాదుల కింక గతులున్న వే? పంచభూతాత్మకమగు నీ ప్రపంచమం దంతటను నీవు నిండియుందువుగదా! సర్వంబును భవదీయ మూర్తిమయంబుఁగదా! నీవు మహా

పురుషుండవని గౌతమాదులు వినుతించిరి. నీ యసదృశ ప్రభావ మెవ్వఁడెఱుఁగ గలఁడు ? కాన, నీయట్టి విజ్ఞాని యిట్లు విచారించుట కర్తవ్యముకాదు. ఐనను నీకు నేఁ దెలియఁజేయు నంతటివాఁడనా ! "యని శ్రీరాము నూరార్చెను.

ఎట్టి కష్టములకేని నోర్చి సీతజాడఁ గనుఁగొని మీ పాదములచెంతఁ జేర్తునని వాగ్దత్తమొనర్చినసుగ్రీవుండు శ్రీరామ చంద్రునిచే వాలిఁజంపించి, తాను కిష్కింధకుఁ బ్రభుండై భోగభాగ్యములఁదులఁదూఁగుచు శ్రీరామకార్యమునం దజాగ రూకుఁడయి, రామచంద్రుని నాగ్రహవిచారంబు లినుమడింపఁ బైవిధముగా లక్ష్మణుండు సమయానుకూలముగ శాంతింపఁ జేసి యన్నగారి యనుమతిఁగొని ఖడ్గధరుండై సుగ్రీవునికడకు వెడలి దండతాడిత భుజంగంబుకరణి మండిపడుచు "ఛీ! ఛీ! పాపాత్మా ! లోకమాతయగు సీతాదేవి నన్వేషించుటయందు నన్నివిధంబుల శ్రీరామునకు సాయమై నిలుతునని శ్రీరామ మూర్తి కభయంబొసంగి నీకుఁ గావలసిన మహోపకృతి నాయనవలనఁ బడసి యేఱుఁదాటి తెప్పఁ గాల్చిన చందాన నీపని నెఱవేఱినదిగదా యని యుప్పొంగుచుఁ గృతఘ్నుండవై స్వామికార్యంబును మఱచితివా ? ఇప్పటికే చాల కాలము గడచినది. ఇఁక జాగుఁజేసితివా ! నీ గౌరవము నిలువదు. నాయాగ్రహము తగ్గదు. వెంటనే బయలుదేఱు"మని తీవ్రముగాఁ బలుక సుగ్రీవుండు లక్ష్మణునకు భయపడి

యాలస్యంబునకు క్షమియింప వేఁడుకొని, తనసైన్యంబును నియమకాలములోఁ బోవఁజేసికొని, లక్ష్మణునివెంట బయలు వెడలి శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధిఁజేరి రామానుగ్రహపాత్రుఁ డయి సీతాన్వేషణకార్యమునం దప్రమత్తుఁడై వర్తించెను.

ప్రభుకార్య నిర్వహణముపట్ల లక్ష్మణునకుఁగల శ్రద్ధా భక్తులఁ జూచితిరా! అపరాధులయెడఁ గఠినంపువాక్కులఁ బ్రయోగించినను, సాధ్యమైనంతవఱకు వారల మంచిప్రవర్త నములోనికిఁ దెచ్చుటకై ప్రయత్నించును. మోమోటమి యనునది వానికడ మందునకేనిఁగానరాదు. కపటప్రవర్తకులఁ బొలిమేరలోనికేనిఁ జేరనీయఁడు. సమయభంగముసేయువారల నాదరింపఁడు. అనృతవాదులగాలి సోకించుకొనఁడు. లోకకంటకుల మననీయఁడు. పరద్రవ్యమునకుఁ బరస్త్రీలకు నాసించు వారియెడఁదననిశితబాణములకుఁ బనిఁగల్పించుటయందు వెనుఁ దీయఁడు. ఈలక్షణము లాతనికిఁ బుట్టువుతో వచ్చినయవి. నిద్రాహారంబులఁ బూర్తిగా విసర్జించి యహర్నిశలును దారక మంత్రరాజంబును బఠించుకొనుచు శ్రీరామచంద్ర ముఖార వింద సందర్శనోత్సాహులై వచ్చిపోవువారి సగౌరవముగా నాదరించుచుండును. విశేషముగ శ్రీరామచంద్ర పదారవింద సేవాపరాయణతయే యాతనికి శాశ్వతానందసుఖపదము. మఱి వేఱుపదవుల కాసింపఁడు. దేశసేవాధురంధరులయొక్కయుఁ,

ప్రభుభక్తి పరాయణులయొక్కయు, సదాచార సంపన్నుల యొక్కయు, చర్య లిట్లుండును.

(10)

శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతజాడయు, నామెక్షేమములను హనుమానుని వలన సాకల్యంబుగా నెఱింగిరి. ఆంజనేయుని పరాక్రమంబు నెంతయో కొనియాడిరి. సీత యూచిరమ్మన్న లంకఁ గాల్చివచ్చిన గాడ్పుపట్టి మర్కటచేష్టలకుఁ గడుపులఁ జేతఁ బట్టుకొని నవ్విరి. ఆరవ్వంతసేపు సీతమాటయే మఱచిరి. రావణునిఁజూచి సామ దాన భేదోపాయంబులచే నానికి హితంబుఁ గఱపిన విధానమున కబ్బురపడిరి. దనుజేశ్వరుని మూర్ఖత కెంతయు విచారపడిరి. సుగ్రీవ జాంబనంతాది వానర వీరుల నందఱ నొక్కచోఁ జేర్చి కర్తవ్యమును విచారించిరి. లక్ష్మణుండు దుష్ట దానవకుల నిర్మూలమే యవశ్యకరణీయ మని తనయభిప్రాయమును సభయందు నిర్భయముగాఁ దెలిపి యెల్లవారి యామోదముఁ బడసెను. లక్ష్మణుని సమరోత్సాహమును గూర్చి రాముఁడెంతయు నానంద పరవశుఁ డయ్యెను. లంకాపురిఁ జేరుటకు వానరు లెల్లఱును సేతువు నొకదాని నిర్మించి శ్రీరామచంద్రునియెడఁగల భక్తిని బ్రకటించుకొనిరి. వానరసైన్య సహాయముచే శ్రీరామలక్ష్మణులు లంకాపురీ పరిసర ప్రదేశములకుఁ జేరి యట విడిసి ధార్మికప్రవృత్తిఁ గలవారగుటచే రావణుని

యిప్పటికైన బుద్ధిఁ దెచ్చుకొమ్మని యంగదునిచే రాయబార మంపిరి. కాని లాభము లేకపోయెను. రావణుండు యుద్ధమొనర్చుటకే సన్నద్ధుఁడయ్యెను. యుద్ధము ప్రారంభమై హోరాహోరిగా జరుగుచున్నది. ఆ సంగ్రామరంగంబున లక్ష్మణుని బాణప్రహారణముల కసంఖ్యాకులగు రక్కసులు మడియుటచేఁ జావఁగా మిగిలిన రావణ సైనికులు లక్ష్మణుని పరాక్రమోజ్జృంభణమును గూర్చి తమ ఱేనితోఁ గొండంతలుగాఁ వర్ణించి చెప్పి లక్ష్మణసంహారమునకై తగిన విక్రమోపేతుని బంపుమని యర్థించినంత రావణుండు తన యగ్రసుతుండగు మేఘనాదుని బంపెను.

ఈ వార్త గూఢచారులవలన విని లంకాధినాథుని మాయమర్మంబులఁ గూర్చి బాగుగా నెఱింగినవాఁడు కాన విభీషణుండు రామునికడఁ జేరి "ఆర్యా! ఇంద్రజిత్తనెడివాఁడు రావణుని తనయులలో మొదటివాఁడు. వాని పరాక్రమమును గూర్చి మీకుఁ దెలుపవలయునన్నిన నాకు శక్తిచాలదు. వానిఁ జంపవలయుననినఁ బదునాలుఁగేఁడు లేవీరుండు క్రమముదప్పక నిరశన వ్రతావలంబియై చరించునో యాతఁడే యర్హుండు. తదితరులవలన నాతండు మరణింపఁడు. అట్టివారెవ్వరేని మన పక్షమునఁ గలరేమో విచారింపుఁ" డన నావృత్తాంత మాలించుచున్న సౌమిత్రి "అన్నా! అట్టివాఁడను నేను. నేనే యింద్రజిత్తును బరిమార్ప నర్హుండ" ననియె. సమస్తహృదయాభిజ్ఞుం

డయ్యె నేమియు నెఱుగనివానిమాడ్కి శ్రీరామచంద్రుఁ డాశ్చర్యము నభినయించుచు లక్ష్మణా ! పదునాల్గేండ్ల నుండియు నాతో సంచరించుచు నిత్యంబును నాకు వలసిన ఫలాదుల సేకరించుకొని వచ్చుచు నిరశనవ్రతావలంబకుండ నేనే యని తెలుపుచుంటి విదియేమి యాశ్చర్య మని రాముం డన సుమిత్రాకుమారుండు "రఘుకులప్రదీపా ! శ్రీరామ చంద్రభూపా ! నీవెఱుంగని రహస్యము లీచతుర్దశభువనముల నెందేనిఁ గలవే ! ఏమియు నెఱుంగని వానివలె నాశ్చర్యమందు చుంటివే! వెంటనే రావణ తనూజుఁడగు మేఘనాదునితో దుర మునకుఁ డీకొన నాకనుజ్ఞనిమ్ము. నీవు కృపాదృష్టిఁ బరికించితివేని నొక్క మేఘనాదుని మాత్రమే కాదు. ఈ భూవలయమునం తయు నొక్కపెట్టున డీకొనినను నిముసమాత్రమున జయింపఁ గలను. అగ్రజా! ఏమి సెలవు" అని ప్రాంజలియై నిలువఁ బడియె.

లక్ష్మణుని నిరశనవ్రతదీక్షకును, వైరివీరమారణోత్సా హమునకు నచ్చోడనున్న హనుమదాది కపివీరులెల్లను మహ దానందభరితులైరి. ఆంజనేయుం డట్టిమహనీయుని స్వయముగా వీక్షింపఁగలిగినందులకు సుమిత్రానందనుని పాదములపైవ్రాలి తోడనే తన భుజస్కంధముపై నిల్పుకొని తన కుప్పిగంతులతో నా సంగ్రామరంగంబంతయుఁ గోలాహల మొనర్చెను.

లక్ష్మణునికోరికె ననుసరించి యింద్రజిత్తుపై కుఱుక రాముం డనుమతి నిచ్చినంతనే లక్ష్మణుఁ డానందపరవశుఁడై సమరక్షోణి కుఱికెను. ఇంద్రజిల్లక్ష్మణుల పోరాట మతి ఘోరముగా నున్నది. ఇంద్రజిత్తుండు ధర్మయుద్ధమున లక్ష్మణుని నిగ్రహించుట దుస్సాధ్యమని తలంచి శక్తి నొకదానిఁ బ్రయోగింప లక్ష్మణుండు మూర్ఛాగతుఁడయ్యెను. శ్రీరాముని కాతని స్థితిఁ జూచునప్పటికి గర్భనిర్భేదక మయ్యెను. పుట్టిన దాది నాఁటివఱకు లక్ష్మణుఁడు తనయెడఁ జూపిన భక్తివినయంబుల నన్నిఁటిని స్ఫురణకుఁ దెచ్చుకొని యెంతయో దుఃఖించి, కర్తవ్యమును గూర్చి యోచించి కరువలిపట్టిచే ద్రోణాద్రి నుండి సంజీవకరణిఁ దెప్పించి యెటులనో లక్ష్మణుని జైతన్యుని గావించెను.

లక్ష్మణుండు వెంటనే తన సహజపరాక్రమమును విజృంభింపఁజేసి శ్రీరామచంద్రుని హృదయఫలకంబున గట్టిగా నిలుపుకొని రణముఖంబునకు మఱలఁ దలపడి యింద్రజిత్తుని విగతజీవునిఁ గావించి రావణునకు మితిలేని విచారముఁ గూర్చెను. ఇంద్రజిత్తుని మరణముతో రావణుండు విగతపుత్రుఁడయ్యెను. చూచితిరా లక్ష్మణుని రణకౌశలము!

[11]

కలుషాత్మకుఁడును, బరనారీవంచకుఁడును నగు రావణుని సంహరించిన యనంతరమున జానకీదేవి తనకు దక్కెఁ

గదా యని సంతసింపలేదు. క్షత్రియులు లోకనిందను సహింపరు. పరుని యింట గొన్నాళ్ళు నిర్బంధమున నుంచఁబడిన సీత నిరపరాధిని యని లోకమునకుఁ దెలియఁజేయవలయును. ఆయమవంటి మహాసాధ్వి త్రిలోకములయందెందును లేదని యందఱును శ్లాఘింపవలయును. అందుకొఱకై జానకీదేవిని యగ్నిచేఁ బరీక్షఁ జేయింప నిశ్చయించెను. తన యభీష్టమును సీత కెఱుకఁజేసెను. "అయ్యో! నా కగ్ని పరీక్షయా! కానిమ్ము. కర్మానుభవము నెవ్వరు తప్పింపఁగలరు?" అని లక్ష్మణుని దిక్కై "లక్ష్మణా! నాకొక చితిం బేర్పుము. అకారణముగ నలనాఁడు నిన్నుఁ దూలనాడినందుల కీప్రాయశ్చిత్తము నీ చేతులమీఁదుగా జరుగని"మ్మని కోరినంత లక్ష్మణుండు యించుక తనలో నిట్లు చింతించె. జననికన్న వేయిమడుంగులెక్కుడీయమ్మ యని జానకీదేవిని యింతదనుక భావించుచు, శ్రీరామపదసేవయే శాశ్వతానందపదసౌధముఁ జేరుటకుఁ బ్రథమసోపానం బనుకొనుచు, ఇంతకాలమెట్లో; శ్రీరామపదసేవ చేఁగడపి, ధన్యుఁడనైతిగదా యని సంతసింపుచున్న నాకు, నేఁటికి సీతాదేవి రామాజ్ఞానుసారముగ నగ్నిం బ్రవేశించుటకుఁ జితిఁ బేర్పించినవాఁడీలక్ష్మణుఁడే యని జనులాడుకొనుమాట సహింపవలసి వచ్చెఁగదా! కట్టా! యీ లోకాపవాదము నెట్లు భరింపఁగలను. అకటా! నే నెంత క్రూరుఁడను, హా! హతవిధీ!

తుద కెట్టి కఠోరకృత్యముఁ జేయింపఁ నుంటివి? కానిమ్ము; ఏది యెటులు జరుగవలెనో యటులనే జరుగును. సీత మహా సాధ్వి. ఆమె సుగుణముల వాకురివ్వ నేరికిఁ దరమగు, నైన నీ యమ్మ కిట్టి దురవస్థ తిరిగి సంప్రాప్తించెనే; యిది యేమి దురన్యాయము. "ఓ భూమ్యాకాశాది పంచభూతములారా! మీరెల్లను సాక్షీభూతంబులుగా నిలిచి నిరుపమపుణ్యశీలయు, భూపుత్రియుఁ, బరమపతివ్రతామతల్లియు, విశేషించి లోక మాతయునగు మా జానకీదేవియొక్క పాతివ్రత్య మాహాత్మ్య మును జాటుఁడు. ఆబిడ కీర్తిలతలు ముల్లోకంబుల గాఢముగా వ్యాపించునటులఁ జేయుఁడు. ఇదియే నా ప్రార్థన" మని ప్రార్థించి వెంటనే తగిన విధానఁ జితిఁబేర్చి తన సేవకాధర్మ మును నిలిపికొనియెను.

అగ్నిదేవుండు శక్తివంచన లేకుండఁ దన పరాక్రమో జ్జృంభణమునుజూపి, సీతను బరీక్షించి శ్రీరామునితో "సీతా మహాసాధ్వియెడ నెట్టిదోషమును లేదు. నిష్కళంక చరిత్రయగు నీయిల్లాలి సుఖముగా నేలికొ" మ్మని యొప్పగించెను. శ్రీరా ముండు జానకీదేవితోఁ బుష్కకంబెక్కి పరివారసహితుఁడై యయోధ్యకుఁ జేరెను.

[12]

సీత మహాసాధ్వి యని యగ్నిదేవునివలన, సాక్ష్య మునుగైకొని శ్రీరాముండు జానకీదేవిని బుష్పకవిమానంబుపైఁ

గొని యయోధ్యానగరంబుఁ జేరి విధ్యుక్తముగాఁ బట్టంబుఁ గట్టుకొని ధర్మయుతంబుగాఁ బరిపాలనఁ జేయుచుఁ దన పరిపాలనా విధానమునందు నేమేని లోపములున్న వేమో; ప్రజలు తన పరిపాలనముఁగూర్చి యేమని చెప్పుకొనుచుండిరో యెఱుంగఁగోరి కొందఱిని గూఢచారుల నియమించెను. గూఢచారులు నిరంతరంబును నగరంబునం దెల్లెడల సంచరించుచుఁ బ్రజాభిప్రాయముల నెఱుంగుచు నెప్పటికప్పుడే ప్రభున కెఱుకపఱచు చుండిరి.

ఇట్లుండ నొకనాఁ డానగరంబున నొక వీధియందొక చో రజకదంపతులు పోరాడుచుండిరి. ఆ పోరాటములో భర్త తన భార్యపై మిగులఁ గోపమువచ్చి నడివీధిలోనికి గెంటి యెట కేనిఁ బొమ్మని తిట్టుచుండెను. ఆ సమయమునకే యొక గూఢచారి త్రోవవెంట వచ్చుచు వారినిఁ బోరాడవలదని హితంబుఁ జెప్ప, రజకుండు "ఏఁడాది లంకలో రాక్షసునింట నున్న యిల్లాలిఁ దెచ్చుకొని యింటిలోఁ బెట్టుకొన్న రాముఁ డనుకొంటివా" యని తిరస్కారభావముతో సమాధాన మొసంగి, శ్రీరాముం డారజకుని వాక్యంబుల గూఢచారివలనఁ దెలిసికొని సీతను బరిత్యజింపఁ దలంచి, నిండుచూలాలనెడి కనికరమును గూడ వహింపక ప్రజాహితంబునకై లక్ష్మణునిఁ బిలిచి "సీతను గొనిపోయి వాల్మీక్యాశ్రమారణ్యంబున డించి రమ్మని" యాజ్ఞ నొసంగెను.

ఈ యాజ్ఞ సామాన్యమైనది కాదు. పిడుగు వంటిది. ఈతఁడవ సీతను బరిత్యజించుటలో నింతకాలమని యెడి నియామము లేదు. లక్ష్మణునకు దుఃఖము వచ్చినది. క్రోధము తేకెత్తినది, ఆశ్చర్యము జనించినది. ఈ మూఁడును నొక్క సారిగా నాతని హృదయంబునఁ బ్రవేశించుటచే నేమియుఁ దోఁపక వెఱ్ఱివాఁడయ్యెను. "నిజానిజముల నెఱుంగక, సీతాసతియొక్క పాతివ్రత్య మాహాత్మ్యమును దెలిసికొనఁజాలక, రాముని పవిత్రహృదయమును గుర్తింపనేరక యజ్ఞులై యిట్టి యపవాదముఁ గూర్తురే? అట్టివారి మట్టుఁబెట్టినఁగాని, నా కోపంబుపశమింపఁజాల" దని యొఱనుండి ఖడ్గంబును జేతికి పరుగెత్తఁబోయెను. అంతలో "దయాదాక్షిణ్యరహితుఁడై నట్టడవుల పాలొనర్ప నెంచెనే! ఇది శ్రీరామునకుఁ దగిన కృత్యమగునే" యని యాశ్చర్యపడెను. మఱల సీత నుద్దేశించి, తల్లీ! జనకునింటనుండి మాయింటఁ గాల్పెట్టినదాది నిన్న మొన్నటిదాఁక సుఖంబన నెట్టిదియో యెఱుంగనే యెఱుంగవు. ఈ నాలుగుదినముల సౌఖ్యమునకే విధికిఁ గన్నులు కుట్టినవా! నీకింతలో మఱల నరణ్యవాసమా! ఆజన్మాంతర శిక్షయా తల్లీ! నీవెట్టి దుర్ముహూర్తమున జన్మించితివో కాని నీజీవితమంతయుఁ గష్టములతోడనే గడచిపోవుచున్నదే! ముందుగా నన్నగారియాజ్ఞఁ దెలుపకుండ రథంబుపై నిడికొని యరణ్యముఁ బ్రవేశించినయనంతరమాపరివాసశిక్షనుబయలుపెట్టుటయాయని

విచారింపసాగెను. ఆ దుర్నిమిత్తములకు సీత యడలిపోయినది. ఈయపశకునముల కనుకూలముగనే లక్ష్మణుని ముఖంబున దీన భావము పొడఁగట్టుచున్నది.

"లక్ష్మణా! భోగభాగ్యంబులఁ దృణీకరించి, నార గుడ్డలఁ గట్టుకొని, యన్నగారితో నడవులఁజేరి, కడలేని యిడుములఁ గుడిచినప్పు డొక్క నాఁడేని యిట్టి దీనభావమును నీ ముఖంబునఁ గాంచి యెఱుంగనే? నేఁడిట్లుండఁ గతంబేమి? ఈ యపశకునములేమి? ఇందుల కేదియో మహత్తరంబగు కారణం బుండకపోదు. కారణం బేమైయుండు" నని ప్రశ్నించెను. లక్ష్మణుఁడు మాఱు పలుకఁడు. ఈమె ప్రశ్నంబున కేమని సమాధానముఁ జెప్పుదునా యని సంశయించును. శ్రీరామాజ్ఞ పిడుగువలెనుండ నెటులఁ దెలుపుదునా యని విలపించును. లక్ష్మణుఁ డటుల నిరుత్తరుఁడై యున్న కొలఁదియు, నాతని మోమున నుదయించిన దీనభావ మభివృద్ధిఁ గాంచిన కొలఁదియు, సీతాసతి మనస్సు మనస్సున నుండుటలేదు. భయము హెచ్చుగుచున్నది. "లక్ష్మణా! ఎన్నివిధంబుల నిన్నుఁ బ్రశ్నించినను దగు సమాధాన మొసంగవైతివి. స్యందనం బతి త్వరితముగాఁ బోనిమ్ము. వెంటనే యీ కానుకల నా ముని కన్యకలకు సమర్పించి సాకేతమునకు మఱలిపోదము. మన్నాథుని ముఖారవింద సందర్శనమువలనఁగాని నాకీభీతి తొలంగ నేర" దని తొందరింప సాగెను.

లక్ష్మణుండు మనంబున "నయ్యో! తల్లీ! ఇంకను శ్రీరామచంద్రుని వదనారవింద సందర్శన మహాభాగ్యమా? అట్టి యాశయేయున్న నాకీ విచారమేలఁ గలుగును? నీ కిట్టి యవస్థ వాటిలునని కలలోనైనఁ దలంచితిమా" యని వగచుచుఁ జెప్పలేకఁ జెప్పలేక సుమంత్రునితో రథంబు పోనిమ్మని యెట్టులెట్టులో నుడివెను. రథంబు గంగాతీరమునకుఁ జేరినదిఁ గాని యట వారు గంగ దాఁటెడియవసరము లేదు. వాల్మీక్యాశ్రమముఁ జేరుటకు పొట్టదారి యొకటి కలదు. లక్ష్మణుఁడా పె హృదయమున కాహ్లాదముఁ గల్గింపవలెననియే యాలోచించుచుండెను.

మున్నొకప్పుడు దుర్వాసుండు దశరథునితో "భృగు మహర్షి భార్య రాక్షసులకుఁ దన హృదయంబున స్థానమిచ్చినదని విష్ణుదేవుం డాగ్రహించి యామె గర్భంబును ఛేదించి, దనుజసంహారముఁ గావించెననియు, నా కారణముచే భృగుం డాగ్రహించి రామావతారమున నీ విష్ణుదేవునకుఁ దనవలెనే పత్నీవియోగ మబ్బుఁగాక యని శపించెననియు, నందుచే శ్రీరామున కాశాప ఫలంబు తప్పదనియుఁ జెప్పుట సుమంత్రుండు విన్నవాఁడగుటచే నీ యరణ్యవాస ప్రయాణకతం బదియే యని యెఱింగియు లోకమాతకిట్టియవస్థ వచ్చినదేయని సుమంత్రుండును మితిలేని దుఃఖముచేతనే తేరువడుపుచుండెను. పరమపావనియై, నాలోనఁ గ్రుంకులిడునట్టివారి పంకముల

పడుచున్నదని యెల్లజనంబులకు స్వాగతం బిచ్చుచున్నదో యను నటులఁ దన రంగదుత్తుంగ తరంగ మాలికలచే నొప్పుచు న్నున్న వియన్నదీ ఘోషంబు నాలించుచుఁ, దత్పరిసర ప్రదేశంబులందుండెడి యిసుక తిప్పలను బరికించుచు, విరివిగాఁ గాన్పించుచున్న తెల్లపూవుల సౌరభ్యమున కానందించుచు, నదీజలంబులఁ ద్రావి తెల్లమబ్బుల మాటుఁ జేసికొని యిసుక దిబ్బలపై విశ్రాంతిఁగొనుచు నాకలి వేళ యగుటచేఁ గాఁబోలు మఱలఁ దోఁకల ఝాడించుకొనుచుఁ దమ భీషణగర్జనంబులచే నెల్లవారి నడలఁగొట్టు పెద్దపులుల గొప్ప యఱపుల కులికిపడుచు సీత కొంతవఱకు దుఃఖము మఱచినది.

ఈవఱకొకసారి త్రొక్కిచూచిన ప్రదేశములగుటచే నందందుఁగల కొన్ని మహత్తర ప్రదేశముల నానవాళ్ళఁ బట్టుచు నదియగునా కాదా యిదియగునా కాదా యని లక్ష్మణుని బ్రశ్నించుచు నగునని యెడి సమాధానములఁ బడయుచుండెను, కాని యపశకునముల యలజడి యొక మూల నామహాసాధ్విని బీడించుచునే యున్నది.

లక్ష్మణుఁడు దానపారదుఃఖమును బొందుచున్నను, గుర్తు వెంటఁ గ్రమ్మెడు నీరమ్మును గ్రుడ్లనే గ్రుక్కుకొని, లేని సంతోషమును విశేష ప్రయత్నముచే మొగంబునఁ దాండవింపఁ జేసికొని యామె యొంటిగా నడలునో యని భీతిఁజెంది "తల్లీ! ఈగంగానది మహాపవిత్రవంతమైనదిగదా! ఆకాశ

మున నుండి శివుని శిరంబుపై డిగ్గి, యాతనితో సయ్యాట లాడి, మానససరోవరమ్ముఁజేరి, యవ్వలఁ బుడమిపైకరుదెంచి, కాశీపురవాసుండైన విశ్వేశ్వరుని దర్శించి, కడలిలోఁ జొచ్చి, పాతాళలోకంబును జూడఁ గుతూహలంబున నటకరిగి సమస్త జనులఁ బావనులఁ జేసినట్టిది. జననిరో! త్రోవపొడుగునను దీర్ఘఘట్టములను, వైదికులను హోమధూమములను గనుఁగొనఁగలము. వేదనిస్వనంబుల నాలింపఁగలము. పిమ్మట నీమనంబునఁగలకోరికెలఁ దీర్చుకొని శ్రీరామాజ్ఞను నెఱవేర్చుకొననగును. జగద్భద్రసంధాయకుఁడగు శ్రీరామచంద్రుఁడు మనకండమై యుండ నీయపశకునంబులకు వెఱువనగునా! పదునాల్గేండ్లపాటుమనతోఁగలిసిమెలసి తిరిగినయీవన్యమృగంబుల రోదంబుల కడలనగునా" యని జానకినోదార్చుచుండెను. కానియామెధైర్యమువిగ్గపట్టఁజాలకున్నయది. ఐన నెట్టులెట్టులో లక్ష్మణుండామెను వాల్మీక్యాశ్రమారణ్యప్రాంతమునకుఁ జేర్చఁగలిగెను. అట రథంబు నిలుపఁబడెను. లక్ష్మణుడు సీతాదేవిని కాలినడకను యరణ్యములోఁ బ్రవేశపెట్టెను. ఇఁక నాతండు తిరిగి సాకేతమున కరుగవలసినవాఁడు. ఎంతకాలంబని శ్రీరామాజ్ఞనుదాఁచఁగలఁడు? సీతాదేవినాభీకరారణ్యములో నొంటిగాడించియెటుఁబోఁగలఁడు. రామాజ్ఞనివేదింపకతప్పనిసరి యగుచుండెను. ఎటులైన నావాక్యమును నోటినుండి జాఱవలయునని ప్రయత్నించును. ఈతడవ దుఃఖము పొంగిపొరలి

వెల్లువయైపాఱుచున్నది. "అక్కటా! హతవిధీ! శ్రీరాముఁడు భూతదయాపరుఁడే, ఆతఁడు మహాసాధ్వియని పేరుఁబడసిన వివయంబెఱింగియుండియు నింత కాఠిన్యము వహించునా? తన మాటఁగాదనువారలు లేకుండుటవలననేకదా మలినవస్త్రముల నుతుకుకొని జీవించు రజకుని తుచ్ఛపుకూఁతల విశ్వసించి పుణ్యచారిత్రినౌ, ధరణీజాతను నడుకానలకంపె? అయ్యో! ఈకార్యభారంబు నాపైఁబెట్టుటకంటె నింకొకరిపై మోపినను నాకీదుఃఖము లేకుండునే! ఆమహానుభావుని యాజ్ఞ నాకను ల్లంఘనీయమగుటచేఁగదా యిట్టికార్యము నేను జేతులారఁ జేయవలసివచ్చె? అక్కటా! దైవమా! పదునాలుఁగేండ్లు కఠినోపవాస వ్రత మొనర్చితినిగదా! నా ప్రాణము నప్పుడైన గ్రసింపకపోతివా! మేఘనాదుండు తన క్రూరనారాచములచే నన్ను మూర్ఛ మునుంగఁగొట్టినపుడు తగినంత వీలుచిక్కినదే. అప్పుడేనిఁ గరుణరాలేదా! నేనిటులనెంతసేపని వాపోదు" నని ధైర్యము వహియించి జానకీదేవివంకకుఁ దిరిగి శిరంబు వంచుకొని "తల్లీ! పుట్టినయింట నేమిసుఖపడితివోకాని మెట్టినయింట నడుగుఁ బెట్టినదాది నేటిదనుక నట్టిసుఖము మందునకేని నెఱుంగవుకదా!

న్యాయాన్యాయ విచక్షణాదక్షుండై కొలువుఁ దీర్చిన నాలుఁగుఘడియ లెటుల నుండునోగాని మిగత కాలంబులందు క్షణికమేని నిన్నువిడిచియుండు టెఱుంగని రాముండు, సామంత

రాజులు తెచ్చి సమర్పించుకొనెడి కానుకలఁ దత్క్షణంబ నీకుఁ జూపించనిదే నిలువనేరని రాముండు, నిన్నా ముక్కిడి రక్కసుండు హారించినపుడు ఈక్షించమే మునిఁగిపోయినటులఁ బరితపించి నిద్రాహారంబుల సరిగానోలకఁ గృశించిన రాముండు, యితర కార్యములెన్ని నెత్తిపైఁ బడినను దదుపరిఁ జూచుకొన వచ్చుఁబొమ్మని ముందుగా నీమనోభీష్టముల నెప్పటికప్పుడు నెఱవేర్చుచుండెడి రాముండు, త్రిలోకైక వీరులు కాఁగల నందను లిరువురు జనింతురు నీకని యనునిమేషంబును యువిళ్ళూరించు రాముండు; నాకీప్రపంచమే సీతామయము; నా నేత్రముల కన్య మగోచరముసుమా! లక్ష్మణా యని పలుమఱు చెప్పిన రాముండు, మున్నరణ్యావాసంబున నీ వన్య ఫలంబుల నెటులఁ గుడువఁగలదో, యీ గులకరాళ్ళపై నెటుల బరుండఁగలదో, యీ క్రూరమృగ సంకులారణ్యంబున భీతి లేక నెటులఁ జరియింపఁగలదో యని యే నిముసమున కానిముసము తలంచుకొనుచు నెంతయు మనోవ్యథతో వరుసఁగాఁ బదునాలుఁగు వత్సరములు గడపిన రాముండు త్రిలోకమాతా! సకల సద్గుణోపేతా! ధరాజాతా! సీతా! హా! ఏమని వచియింపఁగల" నని యేమో చెప్పఁబోవుచు నిఁక మాటరాక నయనంబులనుండి బాష్పంబులరాల్పఁ దొడంగెను.

సీతకును మితిలేని దుఃఖము వచ్చినది. భయము హెచ్చినది. "లక్ష్మణా! లక్ష్మణా! ఏమది? మన్నాథునకు నాపైఁ

గల ప్రేమాతిశయమును గూర్చి యింతగాఁ బొగడుచు నింతలో నిటుల విలపించు చుంటివి. మీయన్నగారికి నాపైఁ బ్రేముడి యేమేనిఁ దగ్గినదా? మీ యన్నగారికిఁ దెలుపకుండ నన్నిచ్చటకుఁ దీసికొని రాలేదుగదా? మనవారందఱకుఁ గుశలమా? మఱఁదీ! నా హృదయము నిలువకున్నది. ఆరాటము మిక్కుటమగుచున్నది. కాళ్లు వడఁకుచున్నవి. సిరిసంపదలను రోసి, తొల్లి యన్నగారితో నరణ్యముల కేతెంచినప్పుడును, అమేయపరాక్రమశాలి యగు నింద్రజిత్తుతో రణంబొనర్చినపుడును, దుష్టదానవుండగు రావణుండు శక్తిఁబ్రయోగించి నిన్నడలఁగొట్టినపుడును సుంతయు విచారమెఱుఁగని నీవిటుల నేఁడు దుఃఖింపఁ గారణమేమో తెలుపు" మని మాటపై మాటను వరుసగా వర్షింపఁ జేయుచుండెను.

లక్ష్మణుఁడిఁక నూరకుండలేదు "అమ్మా! పామరుఁడెవ్వఁడో యేమో ప్రేలెనఁట. ఆ ప్రేలుఁడు వాక్యంబులచే లోకాపవాదము కలుగునని తన్నివారణార్థమై సీతను ద్యజియింప నిశ్చయించితిననియు, మున్యాశ్రమంబులఁగల మునికాంతల జూడఁగోరిన నెపంబున మీవదినెగారిని యరణ్యంబున డించి రమ్మని శ్రీరామచంద్రుఁడు నాకు ఘోరంబుగా శాసించుటవలన నిటకుఁ దెచ్చితిఁ గాని తల్లీ! అన్నగారి కెఱుకలేక నిన్నుఁ గొనివచ్చెడి పాపాత్ముఁడనుగాను. నా గుణము నీ

వెలుంగనిదికాదు. నీవు మఱల నావెంటరా నన్నగారి యాజ్ఞ లేదు. ఇందులకే నేనింతగాఁ గుందుచుంటి" నని విన్నవించెను.

ఆ సతీతిలక మావార్త వినినతోడనే మొదలు నఱికిన యరటిచెట్టువోలెఁ గ్రిందఁబడి మూర్ఛిల్లెను. కొంతవడికిఁ జైతన్యముఁగాంచెను. రాముని సుగుణములను, రాముని ప్రేమానురాగమును, స్మరియించుకొనుచు వగచి వగచి, యందువలన నిఁకఁ బ్రయోజనము లేదని యెఱింగి ధైర్యముఁగొని తానే లక్ష్మణుని యోదార్పసాగెను.

ఇటులఁ గొంతసేపు జరిగినపిమ్మట శ్రీరామాజ్ఞనుఁ బూర్తిఁగావింపఁదలఁచి సీతాదేవితో "నమ్మా! పూర్ణగర్భవతివి. పెద్దల వాక్యములనుబట్టి నీ గర్భమున నిరువురు శిశువులు పెఱుగుచున్నారు. ప్రాణములపై విసుగుఁగొని యాత్మహత్యకుదొరకొంటివేని మహాపాతకమునకొడిఁగట్టుకొనినదాన వగుదువు. జగదుత్పత్తిస్థితిలయ కారణభూతుండగు రాముండే నీకు దిక్కగుఁగాక! ఈ యరణ్యంబున నుండు మృగములును, పర్వతంబులును, నదులును, వాగులును, గుహలును, నీకే యాపదరాకుండఁగాపాడుఁగాత. అఖిలమునకు సాక్షిభూతులగు సూర్యచంద్రులునీక్షేమంబులసదానరయుచుందురుగాక. ఓసాధ్వీ శిరోరత్నమా! ఎట్టెటులోఁ గన్నులు మూసికొని నీనందనులకు ఱెక్కలువచ్చువఱకుఁగష్టపడుము; సకల సద్గుణశీలవు. నాయట్టి

వారికి వేవురుమందికి బుద్ధిఁజెప్పఁగల సమర్థురాలవు. నీకు నేను వేఱుగాఁదెలుపవలసిన విషయంబులుకలవా? ఎవరిదర్శనార్థమై యీవనం బొకతూరి దర్శింప వాంఛించితివో వారే నీకన్ని విషయంబులఁ దోడునీడఁగాఁ జరించునటుల నాభగవంతుఁ డనుగ్రహించుఁగాక. తల్లీ! నేనింకఁబోవకఁదీఱదు. వెడలకుండ భవదీయపాదాశ్రయుఁడనై జన్మముఁ బవిత్రపఱచుకొందమనిన నన్నగారియాజ్ఞ లేదు; సరిగదా! లోక మనేక తెఱంగులుగాఁ బరిణమించెడి యీకాలమున నెవ్వరేవిధంబుగాఁ దలంతురో! ఇప్పటికింతవఱకు వచ్చినదికదా! జనకరాజపుత్రీ! నిన్ను విడిచి పోవుదమన్న నశ్రుజలపూరితమైననా నేత్రములకుఁద్రోవయును నది కానవచ్చుటలేదు. ఇఁకచిత్తమా మహాపశ్చాత్తాపము సంభ వించినదాయ నెడి పరితాపమున మునింగియున్నది. శరీర మయో మయుగతినున్నది. పదములా తూలుచున్నవి. నాయట్టి దౌర్భా గ్యుఁడీప్రపంచమునందుండఁబోఁడు. తల్లీ! నేనిఁక వెడలెద” నని నిష్క్రమింపఁదలఁచునంతలో సీత తానొంటిగాఁ జరియింప వలసిన దురవస్థ కెంతయో వగచుచు మూర్ఛమునింగె. సీతకు మరలఁ జైతన్యము కలిగినచో నటనుండి కదలుట కష్టమని యెంచి లక్ష్మణుఁడచ్చోటు వదలి రథంబుకడకుఁజేరి సాకేతము నకుఁ దిరిగివచ్చుచు నడచినవృత్తాంతమంతయు సుమంత్రునకు నివేదించి శ్రీరామమూర్తికిఁగలసీతావియోగ శాపకారణమును వానివలన నెఱింగి యయోధ్యానగరముఁజేరి సీతావియోగమున

కొంతయు నార్తిఁ గొందుచు, నిద్రాహారములు విసర్జించి, రాజకీయాది యితరకార్యములు మఱచి యేకచో నొంటరియై యున్న శ్రీరామునిదర్శించి తాను జరిగించిన విధానమంతయుఁ దెలిపి దుఃఖపారావారమున మునింగియున్న యన్నగారి హృదయంబున కొంతయు శాంతిఁ గలుగఁజేసి మఱల రాజకీయాది వ్యవహారములందుఁ బ్రవేశపెట్టెను.

(13)

పై ప్రకరణమున నితర కథాంశముల విశేషముగాఁ దెలిపియుండుటచే నవసరమగు గాథగాఁ గాన్పించినను, లక్ష్మణుని కార్యనిర్వహణశక్తిని గూర్చియు, మాతృసేవా పరాయణత్వమును గూర్చియు, విషమావస్థయందుండువారి యెడఁజూపెడి యాదరణాతిశయమును గూర్చియు, నిష్కాపట్యముఁ గూర్చియు, ప్రభువిశ్వాసాధిక్యతను గూర్చియుఁ, బరనారీమణుల యెడఁ జూపు వినమ్రతాలక్షణమును గూర్చియు, ఖలులయెడఁ జూపు కాఠిన్యముఁ గూర్చియు, విశదముగాఁ జూపుటకే యని భావింపవలయును. మఱికొన్ని విశేషాంశముల నీప్రకరణంబునఁ జెప్పుకొందము.

రావణ సంహారముతో రాక్షసవంశ నిర్మూలము పూర్తిగా జరుగలేదు. మహాతపస్సంపన్నులకు క్షోభమడఁగలేదు. శ్రీరామచంద్రుని కడ్డాన నప్పుడప్పుడు పని కలుగుచునే

యున్నది. శ్రీరాముండు విధ్యుక్తముగాఁ బట్టాభిషిక్తుండై సాకేతమును బరిపాలించుచున్న కొంతకాలమున కగస్త్యాది మహర్షు లొకనాఁడువచ్చి లవణాసురుండనియెడి రాక్షసుని జన్మవృత్తాంతమును, వానివరప్రభావములును, వాని రణకౌశలమును, వానిమాయోపాయములును, వానిదుష్కృత్యములును శ్రీరామునకునివేదించుచు వానిని సంహరించు మార్గంబులను గూడ నెఱింగింపఁ దగినసహాయము నొసంగి లక్ష్మణుని లవణాసురునిపైకిఁ బంప, నాతండు రణోత్సాహియై వెడలి లవణాసురుని ససైన్యముగాఁ జంపి రామునకు ముదంబుఁ గూర్చెను. మునులవలనఁ గీర్తింపఁబడియెను. లోకమునకు శాంతి స్థాపించెను. ఒకరియండను నిలిచి యుద్ధంబుఁ జేయుటయందు లక్ష్మణుఁడు ఱుదివరలోఁ దన శస్త్రనైపుణ్యమును జూపి విజయలక్ష్మి నార్జించుటలోఁ దోడుగాఁ జరియించినను సర్వస్వతంత్రుఁడై, ప్రభు విశ్వాస పరంపరాకలితుఁడై జయపతాకమును నిల్పుటయందుఁగూడఁ బ్రజ్ఞాన్వితుఁడను బిరుదంబుఁబొందెను.

లక్ష్మణుని గుణాతిశయముల కానందింపని మానవుండెం డైన నుండునా? ప్రభునిసరసఁ గూర్చుండి మృష్టాన్నంబు నారగించెడి లక్ష్మణుండు, యెట్టి స్వల్ప కార్యములనేనిఁ గాలుఁ గ్రిందఁబెట్టనక్కఱలేకుండ నెరవేర్పించుకొనెడి శక్తిఁగల లక్ష్మణుండు; నిజసతీమణిఁగూడి విలాసముగాఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చుకొనెడి వయసుననున్న లక్ష్మణుండు, సేవకాసంఘమువలన ననవరతం

బును గోరినసేవలఁ జేయించుకొనెడి యర్హతఁగల లక్ష్మణుండు, నిష్టభోగంబులఁ దులఁదూఁగఁగల లక్ష్మణుండు, జనకుని మెచ్చిపెమును, జనని గారామును, జిన్నమ్మపెద్దమ్మలఁ ప్రేమమును, బురజనుల గౌరవమును జూఱఁగొనిన మహాత్ముఁడగు లక్ష్మణుండు సకల భోగంబుల, సకల భాగ్యములను, సకల బంధువులను దృణప్రాయముగాఁ జూచి, యన్నగారితో నరణ్యములకేగి, నిరశనవ్రత దీక్షాపరాయణుండై, ధనుష్పాణియై, యనేక రణరంగంబుల విజయలక్ష్మిని వరియించి, యనేక సందర్భములయం దనేక విధముల నిడుమల ననుభవించి, ప్రపంచమున కెన్నియో ధర్మముల నేర్పుట కాదర్శ పురుషుఁడై విలసిల్లెను.

శ్రీరాముండు విపినావాసమునకై దండకమునఁ బ్రవేశించి నివాసయోగ్యంబగు పర్ణశాలయొక్కండు నిర్మింపుమని యనుజ్ఞనొసంగిన లక్ష్మణుండు రామునకనుకూలగతిని నిర్మింప "లక్ష్మణా! అయోధ్యలో సమస్త సౌఖ్యముల సమకూర్చి యాదరించిన తండ్రిగారినివదలి యీయరణ్యమునఁ బ్రవేశించి నను జనకుం డెట్టయెదుట లేడయనెడి లోపంబును లేకుండఁ జేసిన నిన్ను నే నేమిగా భావింపవలయును ? ఈ పర్ణశాలా నిర్మాణకౌశలమును నెంతగాఁ గొనియాడవలయు" నని శ్రీరామచంద్రమూర్తిచేఁ, ద్రిజగత్పూజ్యునిచేనుతింపఁబడిన లక్ష్మణుని

పవిత్రజీవిత చారిత్రము మనకుఁ బఠనార్హమగుట నిస్సందే. హాముకదా ?

ఉపసంహారము

అరణ్యావాసమందునను, సాకేతనగరంబునందునను శ్రీరామచంద్రుఁడు ధర్మాధర్మ విచక్షణశీలుఁడై ప్రపంచ పరిపాలనముఁ జేయుచుండ నొడలు దాచుకొనక శ్రీరామచంద్రుని సభాప్రదేశమునకుఁ గావలీఁడై వచ్చిపోయెడివారి నాదరించుచుండెనని మీరీవఱలోఁ దెలిసికొనియే యున్నారు.

శ్రీరామచంద్రుం డవతారమును బరిసమాప్తి నందింపవలసిన కాలమైనది. దాశరథి అవతారమూర్తియే యయ్యును, బరాత్పరుఁడే యయ్యును, లోకానుసరణముగ నడుచుకొనుట విధి గాన, యముని దర్శింపక తప్పినదికాదు. ఆ సమయంబున లక్ష్మణుఁడు సభామందిర ద్వారముకడఁ గావలీఁడు. లక్ష్మణుని యనుమతిచే యముండు శ్రీరాముని దర్శించి యేకాంత సంభాషణమున కవకాశముఁ గోర రాముండు లక్ష్మణుని బిలిచి లోనికెవరిని రానీకుండునటులఁ గట్టికట్టడి నొనర్చెను.

లోపల సంభాషణముజరుగుచున్నది. ఈసమయముననే దుర్వాసుండు విచ్చేసి లోనికరుగుటకై లక్ష్మణుని నిర్బంధపఱచెను. లక్ష్మణుండు నిరాకరించెను. "లోనికరుగనిచ్చితివా !

పరియేః లేకున్న వంశమంతయు నాశమగునటుల శపింతు" నని దారుణముగాఁబలికెను. "అన్నగారి యాజ్ఞ నుల్లంఘించినందుల కేనొక్కఁడనే యన్నగారి యాగ్రహంబునకుఁ బాత్రుండ నయ్యెద. వీని నిరాకరించి వంశనాశమున కేనేలఁగారణుఁడఁ గావలయు"నని నిశ్చయించి దుర్వాసునకు లోనికరుగ ననుజ్ఞ నొసంగెను. దుర్వాసునిఁ జూచి యముండంతర్ధానమయ్యెను. వీని రాకకుం గతం బెఱింగి యభీష్టమును నెరవేర్చి సాగనంపిన యనంతరమున శ్రీరాముండు లక్ష్మణుని బిలిచి" యావల కెన్నండు నామాట జవదాఁటనివాఁడవు; నేఁడు నా యాజ్ఞఁ దృణప్రాయముగాఁ జూచితివి. కాన నింక నీమొగంబుఁ జూడ రాదని తీవ్రముగాఁ బలుక నన్నగారిచే నెన్నఁడును నిట్టి మాట ననిపించుకొని యెఱుంగని లక్ష్మణుండు పరాభవాన్వితుఁడై యిఁక నన్నగారి మొగంబుఁ జూడలేక వెంటనే వెడలి సరయూనది యందు మునింగి యాదిశేషుఁడయ్యెను. తమ్ముని వియోగంబును భరియింపఁజాలక శ్రీరాముండును నానది యందే మునింగి విష్ణువయ్యెను. క్రమక్రమముగా నెల్లవాఱును దమ పూర్వ జన్మముల నందిరి.

సకల జగదాధారుండగు పరాత్పరుండు మన మన కర్మానుసరణముగ నాయా సందర్భోచితముఁగ, నపారకరుణా రసార్ద్రమానసుండయి మనల క్షేమానవజన్మం బొసంగినందుల కెటుల నా దయామయుని దృష్టిఁబఱుపఁ గలుగుదుమా

చుని యెప్పటికప్పు డారాటపడుచు, జననీజనకుల యాజ్ఞల శిరసావహించుచు, గురువులయొద్ద నభ్యసించిన విద్యల సద్వినియోగముఁ జేయుచు, స్వార్థపరత్వమును నిరసించుచు, భూతదయ ననుష్ఠించుచుఁ, బెద్దలయెడ విధేయతను బ్రకటించుచు, విశ్వసేవావ్రతదీక్షాపరాయణత్వమును జాటుచు, ఋజుమార్గప్రవర్తనముచు గౌరవించుచు, నిట్టి మహాపురుషుల దివ్యచారిత్రములఁ దలఁచుగాఁ బఠించుచు, వారి నాదర్శకులుగాఁ బరిగణించుచు, సాటివారికి హితంబుఁ గలుపుచుఁ, దమ్ము నమ్మిన వారిఁ గనిపెట్టుచుఁ, గష్టసుఖముల సమముగాఁ బాటించుచు, నహింసావ్రతావలంబకులగుచు; స్వమతాచారములయెడ శ్రద్ధాభక్తులఁ జూపుచు; శరీరములకుఁ దగిన వ్యాయామమొసంగుచు, దానధర్మకలితులగుచుఁ, బారమార్థిక చింతతోఁ విహరించుచుఁ, దలంచిన కార్యములు మంచివిరైయెవచో(బట్టుదలతోఁ గార్యసాఫల్యమగుదాకఁ గష్టించుచుఁ, బరనారీమణులయెడ సోదరత్వమును గనఁజేయుచుఁ; బ్రతిఫలాపేక్షారహితులై భగవంతునిఁ బూజించుచుఁ, యుక్తాయుక్తవిచారణసేయుచు, నిరాడంబరవృత్తి నవలంబించుచుఁ; దురాచారపరాయణులగువారికి దూరముగాఁ దొలఁగుచుఁ; విమలమతులై, విజ్ఞానదక్షులై, దృఢప్రతిజ్ఞులై, దేశసేవాధురంధరులై, భక్తిపరులై విలసిల్లుచు మిమ్ములఁ గనిన తల్లిదండ్రులకును, విజ్ఞానప్రదాయకులగు గురువులకును, మీ ప్రవర్తనముచేత, మీ బుద్ధికౌశలముచేత

మీ మనోనిశ్చలత్వముచేత, మీ శాంతిశమదమాది సద్గుణంబులచేత వెనలేని కీర్తిఁ దెచ్చిపెట్టుచు, మీ యశోలతికను దశదిశలఁ బ్రాకింపఁ జేయుదురుగాక యని మా యాశయము.

సంపూర్ణము.

ఏలూరు శ్రీ పాండురంగ ముద్రాక్షరశాలా ముద్రితము.

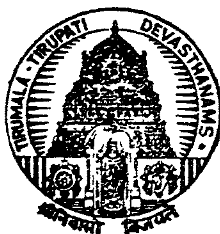
లక్ష్మణుడు

రచన:

డాక్టర్ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

ప్రధానసంపాదకుడు:

డాక్టర్ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య

ప్రచురణ:

శ్రీ ఎస్. లక్ష్మీనారాయణ, ఐ. ఏ. ఎస్.,

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

1985

ముందుమాట

అల్లారు ముద్దుగా పెరిగే అందాలబాలల అద్దాల్లాంటి మనసులు ఎంతో నిర్మలమైనవి. వాటిముందు మనమెలాంటి సంస్కారాలను నిలిపితే అవే ప్రతిబింబిస్తాయి. చెరగని ముద్రవేసిన ఆ సంస్కారాలను వాళ్ళు భద్రంగా జీవితమంతా దాచుకుంటారు. భావిభారత పౌరులైన వారెంత సంస్కారంతో పెరిగితే, ఈ దేశాన్ని అంత చక్కగా తీర్చిదిద్దగలుగుతారు. కనుక మన సంస్కృతిలోని గొప్పదనాన్ని, భారతజాతికి పెట్టని అలంకారాలై ప్రపంచాన్ని అలరించే మంచిగుణాలను వాళ్ళకు ఉగ్గుపాలతో నూరిపోయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఎన్ని విద్యలు నేర్చినా, ఎన్నెన్ని రంగాల్లో లబ్ధప్రతిష్ఠులైనా ప్రజల్లో ఈ సంస్కారం కొఱవడితే ప్రమాణాలు పడిపోయి జాతి అంధకారబంధురమౌతుంది. అందుకే మనదేశంలో పుట్టి, ఏదో ఒక ఆదర్శానికి అంకితమై మనకు గర్వకారణమైన మహాపురుషులు, మహాపతివ్రతల కథలు చిన్నారిపాపలకు అందుబాటులో ఉండేటట్లు చేయడానికే ఈ ప్రయత్నం. ప్రాచీన భారతీయుల మహత్తరాదర్శాలను పరోక్షంగా తెలియజేయడమే ఇందులోని ముఖ్యోద్దేశ్యం.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఈ సంకల్పంతోనే 'శ్రీనివాస బాలభారతి' అనే పుస్తకమాలను చిన్నపిల్లలకోసం ప్రకటిస్తున్నది. 'మీరు బాలభారతి అన్నా మాకు, మా కుటుంబంలో అందరికీ ఉపయోగిస్తున్న' దంటున్నారు చాలామంది పెద్దలు. తాము చదివి తమపిల్లలచేత చదివిస్తే కొంతకు కొంత మా ఆశయం నెరవేరుతుంది.

ఈ బాలసాహిత్యాన్ని చక్కగా తీర్చి దిద్ది, మంచి రచనలను తయారుచేయించి, అందరికీ అందుబాటులో ఉండేటట్లు సంపాదించిన డాక్టర్ ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య (కో-ఆర్డినేటర్ పబ్లికేషన్స్, టి. టి. డి.) గారికి నా అభినందనలు. ఈ ప్రణాళికకు సహకరిస్తున్న రచయితలకు, కళాకారులకు నా ధన్యవాదాలు.

ఎన్. లక్ష్మీనారాయణ, ఐ.ఏ.ఎస్.,
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

స్వాగతం!!

శ్రీనివాసదయోద్భూతా బాలానాం స్ఫూర్తిదాయినీ।
భారతీ జయతాల్లోకే భారతీయగుణోజ్జ్వలా॥

ఖండ ఖండాంతరాల్లో నాగరికత కన్నువిప్పేనాటికే సభ్యతకు సంస్కారానికి, నైతిక-ధార్మికాదర్శాలకు పేరు పడ్డది మన భరతఖండం. ఈ గడ్డపై పుట్టిన ప్రతిమానవుడు అధర్మాన్ని ఎదిరిస్తూ, ధర్మాచరణంలో తన జీవితాన్ని పండించుకొని, మాధవాభిముఖంగా నడచి మహనీయకీర్తి నార్జించినవాడే. అలాంటి మహాత్ముల సన్నిధి మన సుఖసంతోషాలకు పెన్నిధి. కనీసం వారి జీవితాదర్శాలు మనస్సుల్లో మెదిలితే వాటి ప్రభావం మనమీద ఎంతో ఉంటుంది. 'నేను భారతీయుణ్ణి' 'ఇది తరతరాలనుంచి వస్తున్న నా సంప్రదాయం' 'ఇది నాకర్తవ్యం' అని ప్రతిబాలుడు, బాలిక ఈ దేశసేవకు తనను అంకితం చేసుకొంటారు.

నిజానికి ఈ దేశంలో ఎందరో మహానుభావులు మహాపురుషులు, మహాపతివ్రతలు, మహావీరులు పుట్టి, పెరిగి, చక్కని

సంస్కృతికి పునాదులు వేశారు. స్వచ్ఛమైన జీవనవాహినిని మన దాకా ప్రవహింపచేశారు. ఆహా! మనమెంత అదృష్టవంతులం! మనవెనుక ఎంత ఉదాత్తమైన చరిత్ర ఉంది. ఆ పుణ్యపురుషులు మహాసాధ్వులు ఇక్కడ పుట్టకపోతే మనదిగా మనం చెప్పుకొనే మహత్తరమైన ఈ సంస్కృతి, సభ్యత మనకెలా సంక్రమించేవి? వాళ్ళను అర్థంచేసుకోవడం, వాళ్ళ చరిత్ర మననంచేసుకోడం వారి ఆదర్శాలు స్మరించడంకూడ మనకు గొప్ప విజ్ఞానాన్నందించే విద్యాభ్యాసం. అది ముందు ముందు మనజాతి జీవనప్రవాహంలో కొన్ని ఏండ్లదాకా చెక్కుచెదరని స్ఫూర్తిసౌరభాలను విరజిమ్ముతుంది. అందుకే శ్రీనివాసబాలభారతి ఉదయించింది. ఎందరో మహానుభావుల్ని మీ ముందుంచుతోంది, ఇక మీదే ఆలస్యం.

బాలలూ! రండి! రండి!

నిండుమనస్సుతో మీ కిదే మా స్వాగతం!

క్రోధన
24-6-1985

ఎస్. బి. రఘునాథాచార్య
ప్రధానసంపాదకుడు

అన్నకోసం, అన్నమాటకోసం అన్నింటినీ త్యాగం చేయడం అంత తేలికైన పనికాదు. అలాగే అనుజుడికోసం అలమటించిపోయే అన్నలుకూడా చాలా అరుదుగా ఉంటారు. ఒకతల్లి కడుపున పుట్టి కూడా అన్నమాటను అవహేళన చేసే తమ్ముళ్ళకీనాడు లోటులేదు. కాని; ఒకే తల్లికి పుట్టకపోయినా, అన్నను చూడకుండా ఉండలేనని, ఆయనకోసమే తన జీవితమని సర్వస్వాన్ని వదిలిపెట్టి, నిద్రాహారాలు లేకపోయినా కంటికిరెప్పలాగా, తోడు నీడగా అడవుల్లో కూడా ఆయన్నే అంటిపెట్టుకుని తన జీవితాన్ని ఒక మహత్తరమైన ఆదర్శంగా నిలబెట్టాడొక తమ్ముడు. ఆయనెవరో తెలుసా? సేవాభావానికి ప్రతీక, విలక్షణమైన జీవితలక్ష్యంగల మహనీయుడు లక్ష్మణుడు.

అన్న, రూపుదాల్చిన ధర్మమైతే; తమ్ముడు కర్తవ్యదీక్షకు మారుపేరు. 'మీ వదినను భాగీరథీ తీరంలో వదిలి రమ్మ'న్నప్పుడు-అలా ఎందుకు చేయా

అని గాని, నేను చేయలేనని గాని చెప్పలేదు. రాజు అనుశాసనాన్ని శిరసావహించి చెప్పినట్లే చేసి లోలోపల కుమిలిపోయినాడు. శీలవతి, వినయవతి అయిన భార్య ఎక్కడైనా దొరకవచ్చుగాని, ఇలాంటి తమ్ముడెక్కడ దొరుకుతాడని అందుకే అంతగా ఆనాడు బాధపడ్డాడు రామభద్రుడు. అలాంటి లక్ష్మణుని సేవాభావం, కర్తవ్యదీక్ష, త్యాగనిరతి, మనకూ ఆదర్శం కావాలి. ఆనాడే మనరాజ్యం రామరాజ్యమౌతుంది.

—ప్రధానసంపాదకుడు.

లక్ష్మణుండం

రామాయణం, మహాభారతం, మహాభాగవతం అనే మూడు మహాకావ్యాలు భారతీయులకు చదువదగిన గ్రంథాలే కాదు—అను సరించవలసిన ఆదర్శాలకు అవి నిలువుటద్దాలు. భారతదేశాన్ని మనం పర్యటించి దర్శించవచ్చు. భౌగోళిక సౌందర్యాన్నీ, రక రకాల భాషలనూ, విభిన్నాభిరుచులనూ తెలిసికొనవచ్చును. కాని భారతీయులకు ప్రియమైన విలువలను గూర్చి, భారతీయుల జీవిత లక్ష్యములను గూర్చి, దైనందిన జీవితంలో వారు నిర్వహించే ఆచార వ్యవహారాలను గూర్చి, పుట్టినది మొదలు గిట్టినంతవరకు వారు ఆచరించే సకలకర్మలను గూర్చి క్షుణ్ణంగా తెలుసుకోవాలంటే ఈ కావ్యాలను చదువవలసిందే. భారతదేశ ప్రజలకు ఏ రంగంలో సేవచేయడానికైనా కావలసిన సంస్కారాన్నీ, ధర్మాభిరతినీ, లక్ష్యశుద్ధినీ ఈ కావ్యాలు కలిగిస్తాయి.

ఏమీ తెలియదు:

రాముడు, సీత, లక్ష్మణుడు, భరతుడు, ఆంజనేయుడు, ప్రహ్లాదుడు, భీష్ముడు, అర్జునుడు, శ్రీకృష్ణుడు మున్నగు వారిని గూర్చి, వారు చేసిన గొప్పపనులను గూర్చి మనకు తెలియ

ఉంటె మనభాషలో చాలాభాగం మనకు తెలియనట్లే. మనజాతీయాలు, మనలోకోక్తులు, మనసామెతలు, మనపదబంధాలూ, మనజానపదుల కథలు, పాటలు, మనపండితుల సమున్నతభావాలు మన మనసులకెక్కవు.

రామాయణమే లేకపోతే?

రామాయణం చదువనివాడు ఈ దేశంలో ఏమీచదువనివాడే రామాయణకావ్యాన్ని వ్రాసిన వాల్మీకి ఎంత తపోధనుడో! ఎంత ఋషిహృదయుడో! ఎంత మానవతామూర్తియో! ఎంత ఆదర్శవాదియో! ఆతని కావ్యనాయకుడు ఉన్నతసంస్కృతి ప్రమాణాలందుకున్న ఒక జాతికి పూజనీయుడైనాడు, దైవమైనాడు. ప్రపంచంలో ఏ కావ్యానికీ ఇంత ఆదరం లభించలేదు. రామాయణ రచన జరిగి కొన్నివేల ఏండ్లయినది. కాని రామాయణంలో వాల్మీకి వర్ణించిన వివాహవ్యవస్థ, సోదరప్రేమ, పితృవాక్య పరిపాలన, స్నేహధర్మం, దాంపత్యవైభవం, ధర్మాగ్రహం, శౌశీల్యం, త్యాగం, సేవాతత్పరత, ప్రజారంజనంవంటి విలువైన ధర్మాలను నేటికీ మనం గౌరవిస్తున్నాం. ఇప్పటికీ సంఘంలో ఒక మనిషిని విలువకట్టడానికి ఈ ఆదర్శాలను కొలతబద్దలుగా తీసుకుంటున్నాం. రామాయణంలోని ఆదర్శాలపట్ల భారతీయులకు

ప్రేమ ఆదరం ఉన్నంతకాలం ఈదేశంలో రామాయణం పిల్లలకూ పెద్దలకూ పండితులకూ పామరులకూ భక్తులకూ కవితామరక్తులంకూ ఆదర్శమహితంగా ఉంటూనే ఉంటుంది. రామాయణాన్ని కాదని మంచిని ప్రచారం చేయడం ఈ దేశంలో సాధ్యంకానిపని. రామాయణం మహాకావ్యంగానే కాక ధర్మశాస్త్రంగా నీతిశాస్త్రంగా మనకు దర్శనమిస్తుంది.

రాముడికథే రామాయణం।

"రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః" అంటే రాముడు మూర్తీభవించిన ధర్మం. వాల్మీకి తాను రామాయణం వ్రాయడంకంటె పూర్వం ఒక ఉత్తమ పురుషునిగాథను కావ్యంగా వ్రాయాలని ఆలోచిస్తున్నప్పుడు, నారదుడు అతనికి శక్తిమంతుడు ధర్మజ్ఞుడు కృతజ్ఞతాబుద్ధికలవాడు సత్యవాది దృఢవ్రతుడు సదాచార సంపన్నుడు సర్వభూతహితుడు విద్వాంసుడు కర్తవ్యపరాయణుడు ప్రియదర్శనుడూ అయిన రాముణ్ణి గూర్చి వివరిస్తాడు. ఆ రాముడి కథే రామాయణం. అంటే చదువదగిన పుస్తకం ఈ గుణాలను సూటిగానో చాటుగానో చెప్పగలగాలి.

ఆదర్శాలకు ఆటపట్టు:

రామాయణంవంటి కథల్లో పాత్రలు ఒక గుణానికి ఒక ధర్మానికి ఒక మనస్తత్త్వానికి ప్రతీకలుగా ఉంటాయి. అంటే కొన్నిలక్షణాలకు ఆ మనిషి లక్ష్యంగా చిత్రింపబడతాడు. ఆ కారణం చేత కథకంటే ఆ కథ మనకు అందిస్తున్న ధర్మం, సౌందర్యం, ఆదర్శం ప్రాధాన్యం వహిస్తాయి. కనుక అన్నికాలాలలోనూ అన్ని దేశాలలోనూ ఇటువంటి కథలకు సహజంగానే ప్రాచుర్యం లభిస్తుంది. మంచికోసం పోరాటం, మంచికోసం కష్టాలను ఎదుర్కోవడం మంచికోసం సుఖాన్ని తృణప్రాయంగా భావించడం వంటి శాశ్వతమైన విలువలకు దేశాల పొలిమేరలు ఉండవు. కాలాల పరిమితులుండవు.

రామాయణంలో త్యాగానికి సత్యానికి శౌర్యానికి ఆనవాళ్ళుగా నిలిచిన పాత్రలు ఎన్నో ఉన్నవి. రాముడు సరే. అతడు కావ్య నాయకుడు; భారతప్రజల మనోనాయకుడు. అతని తరువాత మనం లక్ష్మణుణ్ణి పేర్కొనవచ్చును.

లక్ష్మణుణ్ణి పూర్తిగా అర్థం చేసుకోవడానికి రేఖామాత్రంగానైనా మనకు రామాయణకథ తెలిసిఉండాలి. రామాయణంకథ స్థూలంగా అందరికీ తెలిసిందే. అయినా కొన్నిపంక్తుల్లో ఇక్కడ సంక్షిప్తంగా వివరిస్తాను.

సీతాకల్యాణం:

దశరథుడనే మహారాజు. అతనికి కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయి అని ముగ్గురు భార్యలు. సంతానంలేకపోవడంవల్ల పుత్ర కామేష్టిని నిర్వహించి ఆ యజ్ఞఫలంగా నలుగురు కొడుకులను కన్నాడు. కౌసల్య కొడుకు రాముడు. సుమిత్రకుమారులు లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు. కైకేయి సుతుడు భరతుడు. ఈ రాకుమారులకు కులగురువు అయిన వసిష్ఠుడు విద్యాబుద్ధులు నేర్పినాడు. విశ్వామిత్రుడను ఋషి రామ లక్ష్మణులను తనవెంట తీసికొనిపోయి వారికి ధనుర్విద్యారహస్యా లను తెలియజేసి వారిచేత తాటకను సుబాహుణ్ణి వధింపజేసి తన యజ్ఞాన్ని కాపాడుకున్నాడు. యజ్ఞం అయిపోయిన తర్వాత రామ లక్ష్మణులను మిథిలానగరానికి తీసికొనిపోయి అక్కడ జనకుడు ప్రకటించిన సీతాస్వయంవరంలో ప్రవేశపెట్టాడు. రాముడు స్వయం వరానికి వచ్చిన వీరులకు వశంకాని శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టి విరిచి సీతను పరిణయమాడాడు.

అవనిజతో అడవికి:

ఈ పెండ్లి సందర్భంగానే రాముని తమ్ముళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు కూడా జరిగాయి. లక్ష్మణునికి ఊర్మిళను, భరతునికి మాండవిని. శత్రుఘ్నునికి శ్రుతకీర్తిని ఇచ్చి జనకుడు వివాహంచేశాడు.

ఆ సమయంలో అక్కడికి వచ్చిన పరశురాముని క్రోధాన్ని శాశ్వతంగా ఉపశమింపజేసి రాముడు అయోధ్యకు వచ్చినాడు. దశరథుడు రామునికి పట్టంకట్టి తాను అడవులకు పోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ప్రజలంతా సంతోషించారు. కాని మంథర అనే దాసి దుర్బోధవల్ల కైకేయి హృదయంలో ప్రలోభం ప్రజ్వలించింది. రాముడు పద్నాల్గేళ్ళపాటు వనవాసం చేయాలని భరతునికి రాజ్యాభిషేకం జరగాలని కైకేయి రాజును ఒప్పించింది. తండ్రిమాటగానే రాముడు కైకేయి కోరికలకు తలఒగ్గినాడు. తాను అడవికి ప్రయాణంకాగా సీతాలక్ష్మణులు అతణ్ణి అనుసరించినారు.

కంటికిరెప్పలా ...

కొడుకు ఎడబాటును సహించలేని దశరథుడు కన్నుమూసాడు. మేనమామ ఇంట్లో ఉన్న భరత శత్రుఘ్నులకు కైకేయి చేసిన కుట్ర అయోధ్యకు వచ్చిన తరువాత తెలిసింది. రాముని లాగానే జటావల్కలాలు ధరించి భరతుడు రాముని దగ్గరికి పోయి అయోధ్యకు రమ్మని బ్రతిమాలి విఫలుడై అతని పాదుకలనుతెచ్చి వాటికి పట్టముగట్టి రాముని ప్రతినిధిగా తాను ఉన్నాడు. రాముడు అడవిలో రాక్షసులను వధిస్తూ, మునుల ఆశ్రమాలకు రక్షణ కల్పిస్తూ చాలాకాలం గడిపాడు. లక్ష్మణుడు ఎల్లవేళలా

PANI

జాగరూకుడై అన్నకు నీడగా ఉంటూ వనవాసాన్ని సుకరం చేశాడు. పర్ణశాలలను నిర్మించేవాడు. కందమూలాదులను తెచ్చి ఇచ్చేవాడు.

లంకపై దాడి:

ఒకనాడు ఒక మాయలేడి వలలో పడి రాముడు ఆశ్రమానికి చాలా దూరంగా వెళ్ళిపోయాడు. దూరంనుంచి రాముని ఆర్త నాదంలా ఒక ధ్వని వినిపించింది. అది రాక్షసమాయ అని వదినెను సమాధానపరచటానికి లక్ష్మణుడు ఎంత ప్రయత్నం చేసినా ఆమె వినక లక్ష్మణుని సౌశీల్యాన్ని శంకించినట్లు మాట్లాడినది. గత్యంతరం లేక లక్ష్మణుడు ఆశ్రమాన్ని విడిచిపోగా మాయ వేషంతో రావణాసురుడు వచ్చి ఆమెను ఎత్తుకపోయాడు. సీతను గానక రామలక్ష్మణులు ఎంతో బాధపడి, జటాయువు అనే పక్షివల్ల కబంధుడనే రాక్షసునివల్ల సీతావృత్తాంతాన్ని కొంత తెలుసుకుని కిష్కింధకు రాజైన కపిరాజు సుగ్రీవునితో మైత్రిచేసి హనుమంతుని ద్వారా సీత లంకలో ఉన్న సంగతి తెలుసుకుని, సుగ్రీవుని సైన్యంతో లంకపై దాడికి నడుము కట్టారు.

రమ్యమైన రామరాజ్యం:

రావణుని తమ్ముడు విభీషణుడు రాముని శరణు కోరివచ్చినాడు. రాముడు అతనిని ఆదరించి లంకకు రాజుగా గుర్తించాడు.

రామబాణానికి రావణుడూ, అనేక రాక్షసవీరులూ బలి అయ్యారు. రావణుని కొడుకు ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుణ్ణి యుద్ధంలో ముందు మూర్ఛితుణ్ణి చేసినా, తరువాత లక్ష్మణుని బాణాగ్నికి భస్మమయ్యాడు. సీతతో లక్ష్మణునితో, ఆంజనేయాది కపివీరులతో రాముడు అయోధ్యకువచ్చి భరతునికి ఆనందాన్ని ప్రసాదించి పట్టాభిషిక్తుడయ్యాడు. ఆ రాముని పరిపాలనలో ప్రజలంతా సుఖశాంతులతో నిత్యకళ్యాణం పచ్చతోరణంగా బ్రతుకులను పండించుకున్నారు.

రాజాజ్ఞ:

రావణుని చెరలో ఉన్న సీతను రాముడు ఏలుకోవడం పౌరుల్లో కొందరికి అధర్మంగా కనిపించినది. కాని రాముడు ఆ సందేహాన్ని ప్రజావాక్యంగా భావించి సీతను అడవిలో వదలి పెట్టవలసిందని లక్ష్మణుని ఆజ్ఞాపించినాడు. లక్ష్మణుని హృదయం తల్లడిల్లినది. కాని రాజాజ్ఞగా భావించి అవని చేశాడు.

దేశబహిష్కారం:

లక్ష్మణుని నిర్యాణం కూడా ధర్మబద్ధంగా త్యాగమహితంగా ఉన్నది. రామునితో యముడు రహస్యంగా మాటాడుతున్నప్పుడు లోనికి ఎవరూ వెళ్ళకుండా లక్ష్మణుడు కాపున్నాడు. కాని దుర్వా

మడు వచ్చి లోనికి వెళ్ళనివ్వకపోతే వంశనాశనం అయ్యేట్టు శపిస్తానని బెదరించాడు. లోనికి పోనిచ్చినందుకు తనకు శిరచ్ఛేద దండనం ఎలాగూ తప్పదు. తన మూలాన వంశక్షయం ఎందుకని లక్ష్మణుడు దుర్వాసుణ్ణి లోనికి పోనిచ్చాడు. యముడు వెడలి పోయినాడు. బ్రాహ్మణుల ఉపదేశాన్ని అనుసరించి రాముడు శిరచ్ఛేదశిక్షతో సమానమైన దేశబహిష్కారాన్ని లక్ష్మణునికి విధించాడు. లక్ష్మణుడు సరయూనదిలోనికి పోయి తన ఐహిక జీవితాన్ని చాలించాడు.

అన్నతో సహవాసం :

రామాయణంలోని పాత్రలు చాలా రమ్యమైనవి. లక్ష్మణుడు రాముని తమ్ముడు. సుమిత్రకు పుట్టిన కవలలో ఒకడు. రాముడు నల్లనివాడు. లక్ష్మణుడు పాలవలె తెల్లనివాడు. గుణంకూడా పాలవంటిదే. బుస్సున పొంగిపోతాడు. ఆగ్రహం వచ్చినాసరే అనుగ్రహం వచ్చినాసరే. ఆ పాలపొంగుమీద, అన్నగారిమాట నీటిబొట్టు పడగానే చప్పున చల్లారిపోతాడు. నలుగురు అన్నదమ్ము లలో విశ్వామిత్రుడు రామలక్ష్మణులను వెంటతీసికొని పోవడంలో విశేషమున్నది. లక్ష్మణుడు రాముణ్ణివిడిచి ఉండలేడు. అతనిది సగుణభక్తి. భరతునిది నిర్గుణభక్తి. రాముడు అడవిలో ఉన్నా, అయోధ్యలోఉన్నా భరతుని హృదయంలో ఉన్నవాడే. కాని లక్ష్మణునికి అలాకాదు. అతని కన్నెదుట రాముడు నిలిచిఉండాలి.

పద్నాలుగేళ్ళు అతడు భార్యను విడిచి, అంతఃపురంలోని సర్వ సౌఖ్యాలను విడిచి అడవుల్లో రామునికి అనుచరుడై తనకు విధించిన వనవాసం కాకపోయినా అన్నతో సహవాసం చేశాడు.

అన్నను తండ్రిగా భావించు!

అన్న అతనికి దైవం. అన్న అతనికి గురువు. అడవికి పోతుంటే సుమిత్ర అతనితో ఇలా అంటుంది—"నాయనా, అడవినే అయోధ్యగా భావించు. సీతను నన్నుగా భావించు. మీ అన్నను తండ్రిగా భావించు". ఈ ఉపదేశం అప్పటికీ ఇప్పటికీ ప్రతి తల్లీ తన కొడుకులకు చేసేదే. లక్ష్మణుడు ఈ ఉపదేశాన్ని ఆదేశంగా భావించి ఆ పద్నాలుగేళ్ళు కంటికి నిద్రలేకుండా తన అన్నా వదినెలను సంరక్షించుకున్నాడు. ప్రొద్దున్నే లేచి వదిన పాదాలకు అభివందనం చేసేవాడు.

కోపానికి మరో పేరు:

అతని కోపస్వభావం—ఆ బుసకొట్టే గుణం బహుశః అతని పూర్వజన్మ రహస్యానికి సంబంధించినదై ఉంటుంది. శ్రీమన్నారాయణుడు శ్రీరాముడై జన్మించగా అతని పానుపైన ఆదిశేషుడు లక్ష్మణుడై అవతరించాడని పురాణాలు చెపుతున్నాయి. కైకేయిని చంపుతాననీ, దశరథుణ్ణి హతమారుస్తాననీ, అన్నకు పట్టాభిషేకం కాకపోవడం అధర్మమనీ మహాక్రోధంతో మిన్నులందుకుంటాడు

లక్ష్మణుడు. కాని రాముని సహనగుణం పితృవాక్యపరిపాలనం అతణ్ణి కట్టివేస్తాయి.

సీతాపహరణానికి నాంది:

అడవిలో శూర్పణఖ మాయవేషంతో వచ్చి ఎంతటి ధీరుణ్ణయినా వలలో వేసుకోగల సామర్థ్యాన్ని ప్రదర్శించినా లక్ష్మణుడు నిగ్రహాన్ని ప్రదర్శిస్తాడు. కాని ఆ రక్కసిని కురూపిచేసి వదిలిపెట్టే వరకు ఆగలేదు అతని మనస్సు. ఆ రక్కసి కురూపికావడమే సీతాపహరణానికి దారితీసింది.

అంతా దివ్యలీల:

మారీచుడు బంగారులేడిగా మారి సీతమనస్సును దోచుకుని రాముణ్ణి తనవెంట పరుగిడేటట్లు చేసివేస్తాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడు సీత అన్నమాటలకు నిగ్రహం కోల్పోకపోయి ఉంటే రావణాసురుని కుతంత్రం ఫలించి ఉండేదికాదు. లక్ష్మణుని ఈ మహోద్రేకంలో ఏ దైవరహస్యం దాగి ఉన్నదో! తన్ను అనరాని మాటలు సీత అన్నా లక్ష్మణుడు కొంతమేరకు సహించినాడేగాని మరీ భరించలేకపోయాడు. దీనికి ఫలితం సీతాపహరణం. తర్వాత రాక్షస సంహరణం.

తోడు - నీడ:

జానకి లేని ఆశ్రమాన్ని చూసినప్పుడు రాముని వేదన లక్ష్మణుడే విన్నాడు. లక్ష్మణుడే అప్పుడతనికి తోడు. రాముడు స్పృహ కోల్పోయినప్పుడు లక్ష్మణుడే శీతలోపచారాలు చేశాడు.

కబంధుని హననంలో, ఖరదూషణాదులతో యుద్ధం చేస్తున్న ప్పుడూ రామునికి లక్ష్మణుడు తోడ్పడ్డాడు.

ఇదే వీరరసం:

లంకపై దండెత్తకుండా సుగ్రీవుడు రాజ్యప్రాప్తివల్ల కలిగిన సుఖాల్లో తేలియాడుతుంటే లక్ష్మణుని కోపజ్వాల మళ్ళీ రగుల్కొన్నది. అయితే ఈ కోపం రావణసంహారానికి లంకా విజయానికి శ్రీకారం చుట్టింది. ధర్మబద్ధులైన వాళ్ళ కోపం ఎప్పుడూ శివంకరంగానే పరిణమిస్తుంది. ఇదే ధర్మాగ్రహం, ఇదే వీరరసం, అందుకె లక్ష్మణుడు వీరమూర్ధన్యుడు.

ఈ అందెలుమాత్రం వదినవే!

రావణుడు సీతను లంకకు ఆకాశమార్గాన విమానంపై తీసుకుని పోతుండగా ఆమె తన నగలను తీసి క్రిందికి పారేసింది. అవి కిష్కింధలోని కపివీరుల చేత బడ్డాయి. శోకనో వేతు

తున్నంటూ కిష్కింధకు వచ్చిన రామలక్ష్మణులకు కపివీరులు ఆ నగలను చూపిస్తారు. ఆ నగలను చూడగానే రాముడు శోక పరవశుడౌతాడు. వీరలు వీరలుగా వస్తున్న దుఃఖంతో ఆ నగలను అనవాలు పట్టమని లక్ష్మణుణ్ణి అడుగుతాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడు అన్నమాట అతని సౌశీల్యానికి నిదర్శనం. భారతీయులు స్త్రీల వట్ల చూపుతున్న గౌరవాదరాలకు చిహ్నం. ఇక్కడ ఒక ఆదర్శ పాత్రుడైన మరిది మనకు దర్శనమిస్తాడు. ఇంతటి మహనీయుని హృదయాన్ని భక్తి భావంతో నింపగలిగిన ఆ పరమసాధ్వి జానకి ఎంతటి ధన్యురాలో! ఈ సన్నివేశాన్ని సృష్టించి విశ్వసాహిత్యా నికి ఒక మహోదారమైన విలువను ప్రసాదించిన వాల్మీకి ఎంతటి మహాకవియో!

"అన్నా ఈ కర్ణకుండలా లెవరివో నేనెరుగను. ఈ తార హారాలు ఎవరివో నాకు తెలియదు. ఈ రత్నఖచితకంకణాలను నేనెన్నడూ చూడలేదు. కానీ ఈ అందెలు మాత్రం మా వదినవే. ఎందుకంటే నేను ప్రతి ఉదయం ఆమె పాదాలకు నమస్కరిస్తూ ఈ అందెలను దర్శించుకునేవాణ్ణి."

ఇలాంటి మరిది కావాలి।

ఇప్పటికీ భారతదేశంలోని వదినలందరూ ఇలాంటి మరదు లుంటే ఎంతబాగుంటుందని ఆకాంక్షిస్తుంటారు. బహుశః ఈ శ్లోకమే గాథాసప్తశతిలోని ఒక గాథకు ఊపిరి పోసి ఉంటుంది.

ఒక మరది తన వదినతో అదోరకంగా మాట్లాడుతుంటే ఆమె వానికి సీతారామలక్ష్మణులున్న పటాన్ని చూపిస్తుందట।

రాముడే ఆశ్చర్యపడినాడు:

లక్ష్మణుని ధైర్యసాహసాలు రామాయణమంతా పరచుకొని ఉన్నాయి. కానీ రామరావణయుద్ధంలో లక్ష్మణుడు చూపిన అస్త్ర లాఘవం రాముణ్ణే చకితుణ్ణి చేసింది. అంతటి ఇంద్రుణ్ణి విజితుణ్ణి చేసి ఇంద్రజిత్తు అనే బిరుదును సంపాదించిన మేఘనాథుడు అంతంత మాత్రాన లొంగిపోయే ఘటంకాదు. వాడు మాయా యుద్ధంలోనూ ఆరితేరినవాడు. అలక్ష్యగాత్రుడై పరిపరివిధాల రఘువీరుని సైన్యాలను తునుమాడుతుంటే లక్ష్మణుడు ఎదుర్కొ న్నాడు. లక్ష్మణుని ప్రతాపాగ్నిని ఇంద్రజిత్తు సహించలేక పోయాడు. ఇంద్రజిత్తు ప్రయోగించిన అస్త్రాల నెన్నింటినో వమ్ముచేసి చివరకు లక్ష్మణుడు అతనిని వధించినాడు.

సీతలభించినా ....

రావణుని బాణప్రయోగానికి రామలక్ష్మణులు మూర్ఛితు లయ్యారు. రాముడు ఆదిత్యహృదయాన్ని ధ్యానించి తేరుకున్నాడు. కాని లక్ష్మణుడు మృతునిలాగా పడిఉండడం చూసి రాముడు శోక తప్తుడౌతాడు. సీతవంటి భార్యదొరకవచ్చు, కాని ఎంత ప్రయత్నం చేసినా లక్ష్మణునివంటి సోదరుడు దొరకడం అసంభవం అని వాపోతాడు. అంతేకాదు ఎంతకోపంలో ఉన్నా లక్ష్మణుడు తనతో ఎన్నడూ అప్రియంగానూ, కఠినంగానూ మాట్లాడి ఉండలేదని బాధపడి పోతాడు. తాను దుఃఖంలో ఉన్నప్పుడు తనను ఓదార్చిన లక్ష్మణుడు రణరంగంలో అలా నిశ్చేష్టుడై పడిఉండడం రాముణ్ణి ఎంతో విరక్తుణ్ణి చేస్తుంది. ఒకవేళ సీత తనకు తిరిగి లభించినా తన మనస్సుకు సంతోష మెక్కడిదని సీతపట్ల తనకున్న ప్రేమకంటె లక్ష్మణుని పట్ల తన సోదరభావం గొప్పదని దుఃఖిస్తాడు. రాముడంతటి ధీరోదాత్తుని హృదయాన్ని చూరగొన్న మహాత్ముడు లక్ష్మణుడు.

కర్తవ్యదీక్ష:

కర్తవ్యనిర్వహణలో అచంచలమైన దీక్ష, నిత్య జాగ్రద వస్థ మనిషికి అత్యంతావశ్యకమని తన జీవితంలో నిరూపించిన వ్యక్తి లక్ష్మణుడు. సీతారాములను అన్నివిధాలా రక్షించవలసిన భారాన్ని తన తలపై వేసుకున్నప్పుడు వ్యవర భావాలకు తావుండదు,

అల్లంత దూరాన భరతుడు సైన్యసమేతుడై తామున్న కుటీరానికి వస్తున్నప్పుడు లక్ష్మణుడు కోపంతో ఎంత మండిపోతాడో రక్షణ భారాన్ని తలచుకుని అంతగా సంసిద్ధుడౌతాడు కూడా. అడవిలో కూడా సుఖంగా ఉండనీయక తమను భరతుడు బాధించడానికి వస్తున్నాడనే దురభిప్రాయంతో లక్ష్మణుడు మరొక్కసారి మరుగుతున్న పాలలా పొంగిపోతాడు; కాని భరతుని కౌగిట్లో ఎంత చల్లదనముందోమరి! అట్టే చల్లబడిపోతాడు. భరతుణ్ణి అపార్థం చేసుకున్నందుకు ఎంతో కుమిలిపోతాడు. పశ్చాత్తప్తుడౌతాడు.

ఈ విధంగా లక్ష్మణుడు ఎప్పటికప్పుడు కోపంతో మలీమస మైన తన గుండెను పశ్చాత్తాపంతో ప్రక్షాళనం చేసుకుంటాడు. అంతేకాని తొందరపాటుతో తాను అపార్థం చేసుకున్న భావాలు స్మృతులుగా హృదయంలో ఉండిపోవడం లక్ష్మణుని మనీషిత్వా నికి అల్లంతదూరాన ఉన్న పరిస్థితి.

ఒక అపశ్రుతి:

మూర్తీభవించిన ధర్మమైన తన అన్న శ్రీరామచంద్రునికి విధేయుడుగా ఉండడంతోనే తన జీవితసాఫల్యాన్ని సందర్శించ గలిగిన ధర్మజ్ఞుడు లక్ష్మణుడు. రావణవధానంతరం రాముడు అయోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుడౌతాడు. ఇప్పటికీ ఆదర్శంగా ఉన్న రామరాజ్యానికి ఆనాటి ప్రజలు నోచుకున్నారు. ఆ రాముని పరి

పాలనంలో లేమికి లేమి ఏర్పడింది. రాముని పరిపాలనకు లక్ష్మణాదులు సహాయంగా ఉన్నారు. ఉన్నట్టుండి శత్రుశేషమో ఏమో ఈ రామరాజ్య మధుర సంగీతంలో ఒక అపశ్రుతి వినవచ్చింది. మరో మంథర రెండై దంపతుల రూపం దాల్చింది. ఆ దంపతులు ఒకనాడు మతిదప్పి కలహానికి దిగి ఒకరిపై నొకరు కల్లలను అపనిందలను చల్లుకున్నారు. ఆ చల్లుకున్న బురద రామరాజ్యంలోని ఒక చారునిపై పడింది. వివశురాలై సీత రావణాసురుని చెరలో కొంతకాలం ఉన్న తరువాత తెచ్చుకొని కాపురం చేయడానికి తాను రాముణ్ణేమీ కాదనీ, కొంతకాలంపాటు ఎక్కడో ఉన్న తన భార్య తనతో ఉండడానికి వీలులేదని అంటుండగా చారుడు విన్నాడు.

అన్న ఆనతి మిన్న అతనికి :

అంత పటిష్ఠమైన రాజ్యంలో చారుడు వించే ప్రభువు విన్నట్టేకదా! ప్రజారంజనం కోసం రాముడు సీతను పరిత్యజించ టానికే నిర్ణయించుకున్నాడు. కాని ఆ నిరపరాధ జానకిని అడవిలో వదలడానికి ఎవడు సంసిద్ధుడౌతాడు? రామునికి మాత్రం సీత పవిత్రత తెలియదా? సీతకు విధించిన ఈ శిక్షను ఆచరణలో పెట్టగలవాడెవ్వడు? అంత నిగ్రహం కలవాడెవ్వడు? ఈ పని ఎవరికి చెప్పాలి? రాముని మనస్సులో ఈ ప్రశ్నలు ఉదయించినవి. నిర్వహించగల నిబ్బరం ఎవరిలో ఉందో అతనికి తెలుసు.

ఈపాటికి అవ్యక్తి ఎవరో మీకు గూడా తెలిసిఉంటుంది. రాముడు ధర్మానికి స్వరూపమైతే లక్ష్మణుడు అతని ఆజ్ఞాపాలనానికి మరో రూపం.

అనుశాసనమే అన్నింటికీ మూలం:

సీతను రథమెక్కించుకొని గంగాతీరానికి బయలుదేరాడు. అపుడామె గర్భంలో రఘువంశానికి ఉత్తరాధికారులు రూపు దిద్దుకుంటున్నారు. గంగాతీరంలో సీతను రథంనుంచి దింపి చెప్పలేక రాముని ఆనతి చెప్పాడు. జరిగిందంతా అన్యాయమని లక్ష్మణునికి తెలుసు. అయినా రాముణ్ణి ఒక్కమాట అనలేదు. సీతకు అభివందనాలు చేసి తిరిగి వెళ్ళాడు కొండంత దుఃఖంతో. ఈ ఘట్టం లక్ష్మణుని ధర్మనిర్వహణ స్వభావాన్ని కఠోరమైన అనుశాసనత్వాన్ని ప్రకటిస్తున్నది.

త్యాగానికి మరో పేరు:

పాపం! లక్ష్మణుడు పద్నాల్గేళ్ళు ఇంటిని ఇల్లాలిని విడిచి ఎలా ఉండగలిగాడు? కంటినిండ నిద్రలేక ఎలా బ్రతుక గలిగాడు? ఈ ప్రశ్నలకు పండితులిచ్చే సమాధానాలు మనకు తెలుసు; కారణజన్ముడంటారు. అనంతుని అవతారం అంటారు. ధర్మమూర్తి అంటారు. కాని రాముణ్ణి దైవంగా భావించే జానపదులు లక్ష్మణుణ్ణి అర్థంచేసుకున్న తీరువేరు; అతని జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించిన అమాయ

కత్వం వేరు. వారి కథనంలోని సొగసులు వేరు. లక్ష్మణునివల్ల ఎంత అప్యాయతను కనపరచినారు వాళ్లు! ఎంత సున్నితంగా అతని బ్రతుకుబరువులను అంచనా కట్టారు!

ఎందుకిలా నవ్వాడు?

శ్రీరామపట్టాభిషేకోత్సవాలు మహావైభవంగా జరుగుతున్నాయి. అయోధ్యానగరం పెళ్ళికూతురులా అలంకరించుకున్నది. రాముడు సింహాసనం అధిష్ఠించాడు. సీత ప్రక్కన కూర్చుని ఉంది. హనుమంతుడు పాదాలవద్ద కూర్చుని ఉన్నాడు. లక్ష్మణుడు ధనుర్ధరుడై నిలుచున్నాడు. సుగ్రీవ-అంగద-విభీషణాదులు వసిష్ఠాది మునిశ్రేష్ఠులు పరమేశ్వరాది సకలదేవతలూ కొలువు నలంకరించి ఉన్నారు. అలా నిలిచి ఉన్న లక్ష్మణుడు ఉండి ఉండి ఒక్కసారి కిల కిల నవ్వుతాడు.

పట్టాభిషేకం తరువాత:

సభలో ఉన్నవారందరూ లక్ష్మణు నంతటివాడు నవ్వగా తాము చేసిన తప్పిదాలను ఎల్లిదాలను తలపోసుకుంటారు. అన్నకు ద్రోహం చేసినానని విభీషణుడు, అదరాని మాటలాడినానని సీత, అన్నను చంపించితినని సుగ్రీవుడు, జాలరివాళ్ళ అమ్మాయిని నెత్తి కెక్కించుకుంటినని శివుడు లోలోన తబ్బిబ్బు పడతారు. సభలోని అందరి ముఖాల్లో విన్నదనం వ్యాపించింది. సభలో నవ్వి అమర్యా

దగా ప్రవర్తించినందుకు లక్ష్మణుని కంఠాన్ని తెగవేయాలని రాముడు కత్తి దూస్తాడు. సభాసదులు అడ్డంవస్తారు. రాముడు లక్ష్మణుణ్ణి నవ్వుకు కారణమేమిటని అడుగుతాడు. అప్పుడు లక్ష్మణుడు తాము అడవిలో ఉన్నప్పుడు నిద్ర స్త్రీరూపంలో వచ్చి తనను అవహిస్తానంటే తాను అప్పుడు అన్నసేవలో ఉన్నానని, పట్టాభిషేకం అయిన తర్వాత రావలసిందని ఆమెతో అన్నట్లూ, అందుకే తనకిప్పుడు కునుకుపట్టగా నవ్వువచ్చినట్లు చెప్పుతాడు. రాముడప్పుడు కరుణాంతరంగుడై లక్ష్మణుని సేవాతత్పరతను పొగిడి మన్నించాడట. రాముని ఆత్మీయత పొంగులు వారిందట. ఈ కథ రామాయణంలో లేదు. కాని లక్ష్మణునికి జానపదులు ఈ విధంగా నివాళులు సమర్పించుకున్నారు. యుక్తి యుక్తంగా ఉన్న జానపదుల కల్పన పామరులను అలరించింది. పండితుల శిరస్సులను ఊపగలిగింది.

లక్ష్మణుడే రామానుజుడు!

అన్నదమ్ములు ఒకరికొకరు సఖ్యంగా ఉంటే రామలక్ష్మణులు అంటారు. అన్నకోసం సర్వస్వం ధారపోసిన తమ్ముడుంటే లక్ష్మణుడంటారు. పాలుపొంగితే మీగడ అయినట్లు లక్ష్మణునికోపం పొంగితే ధర్మం అవుతుంది. లక్ష్మణుడు రామానుజుడు-అంటే రామునికి తమ్ముడు. లక్ష్మణుడు ఆదిశేషుని అవతారం. భక్తి పారమ్యాన్ని బోధించిన శ్రీమద్రామానుజాచార్యులుకూడా ఆదిశేషుని అవతారమని ప్రతీతి.

రామునికోసం నిన్ను కన్నాను:

భారతీయుల జీవితంలో సాహిత్యంలో లక్ష్మణుని వ్యక్తిత్వమే ఒక పదబంధం. అతని సౌశీల్యం ఆదర్శం. నవవిధ భక్తులలో దాస్యభక్తికి లక్ష్యప్రాయుడు లక్ష్మణుడు. రాముడు లోకహితార్థం అవతరించాడని భారతీయుల విశ్వాసం. రామాయణంలో సుమిత్ర లక్ష్మణుడు రామునివెంట అడవికి పోతున్నప్పుడు "నాయనా! లక్ష్మణా! లోకం కోసం కౌసల్య రాముణ్ణి కన్నది. నేను రాముని కోసం నిన్ను కన్నాను" అంటుంది. అంటే జీవితం భగవదర్పితమైనప్పుడే ధన్యం. ఇదే లక్ష్మణుని ఆదర్శం. అందుకే లక్ష్మణుడు అందరికి ఆరాధనీయుడు అనుసరణీయుడు ప్రాతస్స్మరణీయుడుకూడ అయినాడు.

కర్మయోగానికి ప్రతీక:

ఇంతటి మహనీయుని జీవితాన్ని రసాత్మకంగా అందించిన వాల్మీకి ధన్యుడు. అతని కావ్యం అతడన్నట్టే గిరులు ఝరులు భూలోకంలో ఉన్నంతకాలం కళకళలాడుతూ ఉంటుంది. రామాయణంలో అసత్యంలేదు. దోషంలేదు. ఆ[illegible]శనం చేయగలిగిన మహాకావ్యం. ఆ కావ్యసరి[illegible] రెండంచులు [illegible]డు రాముడు మరొకడు లక్ష్మణుడు. ఒకడు జ్ఞానయోగానికి ప్రతీక మరొకడు కర్మయోగానికి ప్రతీక.

www.mohanpublications.com

మోహన్ పబ్లికేషన్స్‌లో లభించు

పుస్తకముల పట్టిక

(Book List)

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, ఆయుర్వేద, మంత్రశాస్త్రాది
అనేక విషయాలు తెలుసుకోండి...

ఫేస్‌బుక్ **మోహన్ పబ్లికేషన్స్** పేజ్ లైక్ చేయండి.

Like us to follow :

MOHAN PUBLICATIONS

Rajamahendravaram

0883 - 246 2565
903 246 2565

mohan
PUBLICATIONS

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అజంతా హోటల్ ఎదుట, కోటగుమ్మం, రాజమహేంద్రవరం - 533101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాథ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24.	శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25.	ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26.	షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27.	సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28.	సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29.	నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30.	శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31.	హృదయంలో సాయి	15-00
32.	శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33.	గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1.	'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2.	గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3.	ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6.	కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7.	గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8.	శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9.	సాదా క్యాలండర్	5.00
10.	పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11.	తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12.	కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13.	జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14.	మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15.	వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16.	వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17.	సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18.	శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19.	పూర్వ పరాశరి	100-00
20.	పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21.	ప్రశ్న సింధు	99-00
22.	నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23.	సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24.	దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60.	అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61.	బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62.	లగ్నరత్నాకరం	63-00
63.	షట్పంచాశిక	120-00
64.	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65.	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66.	40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67.	40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68.	40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69.	మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70.	కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71.	ముహూర్తచింతామణి	99-00
72.	సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73.	ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74.	అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75.	గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76.	జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77.	జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78.	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79.	నాడీజ్యోతిషం	63-00
80.	నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81.	లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82.	గౌతమసంహిత	63-00
83.	హోరరత్నమాల	63-00
84.	జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85.	పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86.	దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87.	వింత జోష్యములు	63-00
88.	షోడశవర్గులు	200-00
89.	రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90.	చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91.	కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92.	బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93.	గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94.	శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95.	శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96.	రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97.	ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98.	ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99.	లఘుజాతకం	63-00
100.	జాతకాలంకారము	63-00
101.	మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102.	వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103.	మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104.	కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105.	సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106.	కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107.	తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108.	వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109.	ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110.	మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111.	కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112.	మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113.	నారద సంహిత	200-00
114.	పంచాంగపీఠికలేఖకాగణితం	250-00
115.	తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116.	సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117.	రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118.	ఛాయాగ్రహములు	99-00
119.	జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120.	జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121	గ్రహభావ బలములు	50-00
122.	కాలచక్రదశ	50-00
123.	అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125.	పురోగామి జాతకం	50-00
126.	భావార్ధరత్నాకరం	75-00
127.	భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128.	అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130.	ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131.	ముహూర్తం	75-00
132.	విశిష్ట జాతకములు	125-00
133.	భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134.	300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135.	జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140.	భావార్థరత్నాకరము	100-00
141.	ముహూర్త చింతామణి	100-00
142.	ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143.	స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144.	శతయోగమంజరి	50-00
145.	వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146.	దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147.	వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152.	అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153.	అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154.	పంచాంగ వివేకము	99-00
155.	వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156.	పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1.	40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3.	వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4.	మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్ఠాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్మ్యాచింగ్గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87.	మానవధర్మములు		120-00
88.	వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89.	సహస్రలింగార్చన		120-00
90.	శ్రీ శివగీత		120-00
91.	ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92.	పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93.	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94.	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95.	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96.	కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97.	దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98.	108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99.	ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100.	భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101.	చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102.	భగవత్‌స్తుతి		63-00
103.	సూర్యోపాసన		36-00
104.	కాశీఖండం		250-00
105.	దేవీభాగవతం		360-00
106.	శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107.	ధర్మసందేహాలు		216-00
108.	ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109.	రామాయణం		600-00
110.	పోతన భాగవతం		900-00
111.	శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1.	ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2.	మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3.	ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4.	గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5.	గృహవైద్యసారం	36-00
6.	హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7.	ప్రకృతివైద్యం	36-00
8.	ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవేవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహందీ (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00

ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు

విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి
ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహూర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00